

Имомшиносӣ

ҳиссаи дуввум

Аллома Насируддин Насир Ҳунзайӣ

Имомшиносӣ

**Ва кулла шайин аҳсайнаҳу фӣ имомин мубин
хиссаи дуввум
Аллома Насируддин Насир Ҳунзайӣ**

Имомшиносӣ

**хиссаи дуввум
Аллома Насируддин Насир Ҳунзайӣ**

www.monoreality.org

www.ismaililiterature.com

www.ismaililiterature.org

© 2025

Дибоча

Ин китоб, ки қаблан аз забони урду ба забони форсӣ тарҷума шуда буд, ба хотири осон кардани истифодаи он барои ҷамоати Тоҷикистон, ки бо алифбои форсӣ ошно нестанд, ба алифбои сириллик баргардонда ва танзим карда шудааст. Дар иҷрои ин кор бандаи камтар Начмуддин Сафдари, таҳти роҳнамоии ҳазрати доктор Фақир Муҳаммад Ҳунзодӣ соҳиб ва муҳтарамма Рашида Ҳунзодӣ соҳиба ба анҷом расид.

Ин нусха бо умеди он таҳия шудааст, ки мавриди қабули ҳазрати Ҳақ, Нур Мавлоно Шох Раҳимулҳусайнӣ Ҳозир Имом қарор гирад ва заминаи рушду густариши маърифат ва шинохти бештар миёни ҷӯяндагони ҳақиқат гардад. Дар сурати мавҷуд будани ҳар гуна камиву норасоӣ, масъулият бар дӯши бандаи камтар аст ва умед меравад, ки хонанда ба бузургвории худ онро хоҳад бахшид.

Бо эҳтиром

Начмуддин Сафдари

04 Feb 2026

Феҳристи мазмунҳо

• Ҳарфи оғоз	1
• Лафзи «Нур»	4
• Нури ҳақиқӣ ва нури худсохта	4
• Нури ҳидоят ва зулмати гумроҳӣ	5
• Китоби равшан	5
• Нури мубин	5
• Нур ва китоби мубин	6
• Мақсади Таврот	6
• Мақсади Инчил	7
• Мақсади Қуръони Ҳаким	7
• Нур дар муқобили зулмат	8
• Нур ва ҳидоят	8
• Нур [агар] ҳосил шавад, зиндагии абадӣ ҳосил мешавад	9
• Пайравии аз нур баъд аз Расул (с)	9
• Кӯшиши ноком бар хилофи Нури илоҳӣ	10
• Итмоми нур	10
• Ваҳдати нурании офтоб ва маҳтоб	10
• Зулмат ва нур	10
• Китоб, паёмбар ва нур	11
• Ҳодӣ ва нур	11
• Нури Имом Замон (а) китобе равшан аст	12
• Нури коинот	12
• Далоили мухтасари ин ҳақиқ	13
• Нурун ала нур	14
• Нур ва ризомандии Худованди Таъоло	15
• Барои касе, ки Худованд нур муқаррар накунад, барои ӯ ҳеч нуре нест	15

• Офтоб ва маҳтоби олами дин	16
• Китобе мунир	16
• Аз зулмаг то нур	16
• Чароғи равшан	17
• Зулмати Чаҳолат ва нури маърифат	18
• Мӯъчизоти анбиё, китобҳо ва таъвил:	18
• Шарҳ садр	19
• Замин аз нури Парвардигори худ равшан хоҳад шуд	20
• Асрори азими нур	21
• Мӯъчизаҳои нурунӣ	22
• Мӯъминин, мӯъминот ва нур	23
• Мунофиқин, мунофиқот ва нур	24
• Мартабаи ҳосил шудани нур	24
• Нур сарчашмаи ҳидоят аст	25
• Нури Пайғамбар (с) ва Имом (а) нури Худост	25
• Худо, Расул ва нури имомат	26
• Нур як зикри зинда	27
• Нур ва даври рӯҳоният	29
• Офтоб ва маҳтоб	31

Ҳарфи оғоз

Чун назди авом ва хос ин як ҳақиқати мусаллам аст, ки нури коиноти зоҳир баҳайси мисоли нури олами ботин аст. Пас, нахуст мо бояд чанд сифоти нури зоҳирӣ ва моддиро баён намоем, то соликуни роҳи ҳақиқат дар натиҷаи ғӯр ва фикр қардан дар мисол тавонанд шинохти мамсӯлро ҳосил кунанд.

Чунонче ҳама медонанд, ки дар ин дунё нури ҷисмонӣ фақат яке аст ва ғайри он дар ҳақиқат дигар сарчашмаи рӯшанӣ қатъан вучуд надорад ва он нури моддӣ ва зоҳирии офтоб аст. Акнун суол дар бораи чигуниги рӯшаниҳои маҳтоб, ситорагон ва дигар тамоми зароиҳои рӯшанӣ (аст). (Бояд гуфт, ки) дар асл онҳо падидомада аз офтобанд, ва дар ин ҷаҳон ҳеч чизе моддӣ вучуд дошта наметавонад, ки зарияе рӯшанӣ ё гарми шавад бе он ки аз қувваҳои мухталифи офтоб парвариш ёфта бошад. Авсофи нури моддӣ — яъне офтоб — на танҳо ин аст, балки ин дар ҳақиқат он қорхонаи қудрати Худованд аст, ки ба васитаи амали таквин он дар ин коиноти азим дунёҳои ситорагон ва сайёрагон ба вучуд меоянд, ва дар он дунё бо ҳар чизе моддӣ ки вучуд дорад — он ҳама ба воситаи ҳамин нур ба вучуд омадаанд.

Ҳамин тавр, нури рӯҳонӣ низ дар олами дин ва қавн ҳақиқат аз азал фақат яке аст, ки ҳамеша ба тавассути он ҷумла сифоти Худованд Таоло доиман зухурпазир мешаванд ва ҳар чизе аз олами рӯҳоният ба зарияи ҳамин нури мутлақ падидомадааст. Ба таври мисол, амру фармони муқаддаси Ҳақ Таоло ба тавассути ҳамин нур содир мешавад. Рушд ва ҳидояти раббонӣ ба тавассути ҳамин нур дода мешавад. Ақл ва дониш, ва илм ва ҳикмат як сурати хоси ҳамин нур аст. Дидаи дил ва ҷашми басират номи ҳамин нур аст. Асрори аҷоиб ва ғароиб ва рамузи ҳақиқӣ ва маъорифи Ҳазрати Рабб-ул-Иzzат дар ҳамин нур пинҳон аст. Манбаъ ва маҳраҷи қаромат ва муъҷизот ҳамин нур аст. Ҳамин нур аст, ки онро **Рӯҳ-ул-Арвоҳ** ва **Ақли комил** ё **Арш ва Курсӣ** мегӯянд. Ҳамин нурро **Китоби Мунӣр** ва **таъвили нӯронӣ** мегӯянд. Олами улвӣ ва биҳишти ҳақиқӣ номи дигар ҳамин нур аст. Ҳар чиз дар ҳамин нур мавҷуд ва маҳдуд аст, ва ҳамин нури мутлақ **ҳама чиз** аст.

Чунки аз баёни мазкури боло маълум гашт, ки дар офоқ подшоҳии нури ҷисмонӣ ва дар анфус салтанати нури рӯҳонӣ аст, пас биёед акнун офтоби олами Қуръонро бингарем, Чунон ки Имом олимақом алайҳиссалоту вассалом ишора фармудаанд, ки ояи «мисбоҳ» офтоб аст, ояи «сироч» маҳтоб аст ва дигар оятҳои нур ситорагони олами илму ҳикмати Қуръонанд. Ва донишмандони ин ҳақиқат бисёр муҳим аст, ки тамоми оятҳои нур дар риштаи маънии худ бо ояи «Мисбоҳ» ончунон пайванд доранд, ки ситорагон ва маҳтоб дар риштаи рӯшноии худ ба офтоб вобастаанд. Мисоли ин ҳақиқат ин аст, ки шабонгоҳ, вақте ки маҳтоб дурахшон ва ситорагон равшан ба назар мерасанд, он вақт мардумони одӣ чунин меандешанд, ки шояд равшаниии моҳ ва ситорагон аз зоти худӣ онҳост. Аммо аҳли

басират инро кашф намудаанд, ки ҳақиқат чизе дигар аст: агар дар он вақт мо ба яке аз дунёҳои маҳтоб ё ситорагон парвоз кунем, он ҷо шаб не, балки яке аз вақтҳои рӯз хоҳад буд. Ва аз он дидгоҳ ба сӯи осмон, офтоби мунир ба назар хоҳад расид. Мақсади ин, он аст ки дар асл равшании маҳтоб ва ҳамаи ситорагон аз равшании офтоб аст.

Комилан ҳамин тавр, ҳар гоҳ мо ба оятҳои нур менигарем, тибқи маънои умумии он, февран анвор-и касира (нурҳои зиёде) ба тасаввур меоянд, яъне чунин менамояд, ки гӯё кутуби самовия, анбиёи киром (а), айммаи азом (а) ва бузургон ва пешвоёни дин анворе ҷудогона ва мухталиф ҳастанд. Аммо пас аз ғуру фикр, таҳқиқ ва тадқиқ, вақте ки тасаввурӣ як мӯъмини ҳақиқӣ ба баландии маънавии он оятҳо мерасад, дар он ҷо як ба як шаби шак ва гумон поён меёбад ва рӯзи яқини комил ба назар мерасад. Яъне, баъд аз ҳосил шудани маърифат, маълум мегардад, ки дар асл нури маҳтоб ва ситорагон-и динӣ ҳамон нури офтоби ояти мисбоҳ аст.

Чунонки дар яке аз оятҳои нур омадааст: «Нураҳум» (12:57) — яъне нури мӯъминон, пас дар маънои зоҳирии он, албатта чунин гумон мешавад, ки гӯё ин нури мӯъминон ҷудо аз нури мутлақи Худо, нури ҳуди онҳо бошад. Ҳамон тавр ки шабона дар мавриди маҳтоби тобон ва ситорагони дурахшон чунин пиндошта мешавад, ки гӯё ин рӯшноӣ аз зоти ҳуди онҳо бармеояд, дар ҳоле ки чунин нест. Балки ягона манбаъ ва маъхази ин баҳри бениҳояти рӯшноӣ — офтоб аст. Ҳамин мисол барои он нур низ рост меояд, ки онро ба маҳтоб ва ситорагони дин нисбат додаанд. Вақте як мӯъмини ҳақиқӣ ба таври руҳонӣ ба баландии рушноии ботини худ мерасад ва мушоҳида мекунад, он вақт маълум мегардад, ки ин нури мӯъмин, ҳамон нури мутлақ аст, ки зикри он дар ояти Мисбоҳ омадааст, ки дар он гуфта шудааст: «Худо нури осмонҳо ва замин аст». Маънӣи он ин аст, ки барои ботини коинот ва мавҷудот, чунин нури воҳиди кофӣ, комил ва ҷамъ-и ҳамаи сифот вучуд дорад, ки ҳамеша ва дар ҳар ҷо ҳозир ва мавҷуд аст. Ва дар ҳузури он ҳеч ниёзе ба нури дигар нест ва ҳақиқатан гунҷоиши дуй низ дар он вучуд надорад.

Аз мисолҳо ва шаҳодатҳои зикршудаи боло, ин ҳақиқат мисли рӯзи равшан ошкор ва аён аст, ки дар **офок** ва **анфус**, ва дар ҷаҳони Қуръон, дараҷае **нур** аз ҳама аъло, аҳаммияташ аз ҳама бештар, ва мавҷудияти он тамоман зарурист. Бинобар ин, ҷӣ гуна мумкин аст, ки дар ҳар олам мувофиқи тақозоҳои он, нур ҳозир ва мавҷуд бошад, вале дар олами инсонӣ, **нури мустақил** вучуд надошта бошад? Агар чунин чиз мумкин мебуд, ин маъноеро меод, ки гӯё Худованд ҳар як оламо парвариш медиҳад, магар олами инсонӣ ё олами башарият (ки дар он) бояд парвариш ва тарбияти ҳидоятӣ ва илмӣи ақл ва рӯҳи инсон сурат бигирад ончунон ки сазовор аст намекунад. Аён аст, ки чунин фарзия муҳол аст ва бо раҳмат ва ҳидояти Худованд муҳолифат дорад. Пас маълум шуд, ки нури Худованди Таоло дар олами дин ҳамеша ҳозир ва мавҷуд аст — ва ӯ дар ҷомеаи башарӣ ба сурати Имом барҳақ (салавотуллоҳ алайҳ) ҳозир ва мавҷуд мебошад.

Чунончи чун ин амр мусаллам аст, ки Имом олии мақом дараҷае **мазҳари Нури мутлақ** дорад, пас барои мо ин амр зарурӣ ва лозимӣ гардид, ки чанд ҳақиқате аз оятҳои

Нур баён карда шавад, то ки аз мутолиаи якҷоии ин оятҳои муқаддас ва дар рӯшноии ҳикмати маҷмӯии онҳо, **ҳақоикати Имомшиносӣ** барои ҳар мӯъмин осон ва қобили фаҳм гардад, иншоаллоҳи таоло.

Фақат бандаи аҳқар
Насируддин Насир Ҳунзой

Лафзи Нур

Дар ин ҳикмати азими Худованди Таоло хуб андеша ва тааммул намоед, ки дар Қуръони Ҳаким лафзи "нур" дар маҷмӯъ чихилу нӯҳ бор зикр шудааст. Дар ҳоле ки дар силсилаи поки имомати Оли Набӣ (с) – фарзандони ҳазрати Алӣ (а) – саркори номдори мо, ҳазрати Нур Мавлоно Шох Каримулхусайнӣ, Ҳозир Имом (алайҳи-с-салоту вассалом) низ чихилу нуҳумин Имом аст. Пас, дар ҳикмат ва қудрати Худованд ин амр номумкин нест, ки ин теъдоди зикри лафзи нур пешгӯии Қуръони Пок бошад, ки дар замони мубораки чихилу нуҳумин ҷомаи имомат, дин ва дунё бо илму ҳикмати зоҳирӣ ва ботинӣ равшан гардад. Чунончи маълум аст, ки дар даврони мубораки ҳамин Имоми оймақом (а), асри атомӣ ба таври хос оғоз ёфт ва инсоният дар тасхир кардани коинот парчами фатҳу пирӯзиро бар маҳтоб барафрохт.

Чун мо аз пешгӯии оятҳои нур яқин пайдо кардем, акнун ба фазл ва карами Худованди Мутаъол, дар зоҳир ва ботин, замонае рӯшноӣ ва дабри пур, фаро расидааст. Пас, биёед мувофиқи таълимоти ҳакимонаи Пир Сайид Носири Хусрав (қаддисаллоху сиррах), он чихилу нӯҳ оятеро, ки зикри нур дар онҳо омадааст, ба таври равшан шарҳ диҳем, зеро ки дар онҳо зикри нур ва имомат ба таври намоён мавҷуд аст.

Нури ҳақиқӣ ва нури худсохта

Маънои рӯшани он мисоли нури ҳақиқӣ ва нури худсохта ё ҳидояти аслий ва ҳидояти нақлӣ, ки дар сураи Бақара, ояти 17 баён шудааст, ин аст: Ду мусофир ба таври ҷудогона дар торикии шаб барои сафари тӯлонӣ раҳсипор шуданд. Дар дасти яке чароғи бемисоли мӯъҷизавӣ ҳаст, ки на боди саҳт метавонад онро хомӯш кунад ва на борон. Ва назди дигарӣ танҳо як қуттии гӯгирд ҳаст. Акнун, он касе ки чароғи мӯъҷизавӣ дорад, бо итминони комил ба сӯи манзили мақсуд ҳаракат мекунад ва пеш меравад, ҳатто ба он ҷо мерасад. Аммо шахси дигар бинобар набудани рӯшноӣ наметавонад ба пеш ҳаракат кунад. Ё аз торикӣ ба танг омада, бо машаққати зиёд дар биёбон оташе меафрӯзад ва мехоҳад, ки дар рӯшноии он, андаке аз масофати сафар худро тай намояд. Вале оташи сокин (беҳаракат), ки дар як ҷо афрӯхта шудааст, то кучо метавонад рӯшноӣ диҳад? Билохира, ҳамон оташ низ хомӯш мешавад ва он мусофир ночор дар шаби торик мемонад.

Таъвилӣ ин тамсил ин аст, ки барои аҳли наҷот, маърифат ва нури Имоми ҳай ва ҳозир, ҳамон чароғи мӯъҷизавӣ аст, ки онро ҳаргиз на боду муҳолифат ва душманӣ, ва на бо борони ҳаводиси замона хомӯш кардан мумкин аст. Зеро ки ин нури муқаддас ва муборак, нури Худованди Қодир Таовно ва нури азалий ва абадии Расули барҳақ (с) мебошад – он нуре, ки бо ҳар китоби осмонӣ ва ҳар пайғамбар ҳузур дошт, ва баъд аз он ҳазрат (с) низ бо ҳамаи эшон, барои ҳамеша ҳозир ва мавҷуд аст, то ки дар рӯшноии он, ҳидояти сирати мустақим (Роҳи рост) ҳосил гардад. Ҳар кӯшишу талоше, ки бидуни ин

нури ҳақиқӣ барои дарёфти ҳидоят анҷом дода шудааст, мисоли он дар ояти ёдшудаи боло ба забони ҳикмат баён шудааст.

Нури ҳидоят ва зулмати гумроҳӣ

Хулосаи матлаби иршоди Ҳазрати Аҳадият, ки дар сураи Бақара (2:257) омадааст, ин аст: Агар дар дунё аз як тараф зулмати гумроҳӣ ҳамеша вучуд дорад, аз тарафи дигар нури ҳидоят низ ҳамеша мавҷуд аст. Агар чунин намебуд ва абрҳои сиёҳи қуфру залолат тамоми дунёро фаро мегирифтанд, ва офтоби имон ва ҳидоят мавҷуд намебуд, пас он, бар асоси қонуни қудрат, як зулм ва ситами бузург нисбат ба аҳли дунё ба шумор мерафт.

Китоби Равшан

Нур дар сураи Оли Имрон (3:184) таҳти унвони «الكتاب المنير» Алкитоби-ул-мунир яъне "китоби рӯшан" зикр шудааст. Мафҳуми он ин аст, ки китоби ҳақиқӣ ва рӯҳонӣ ба ба ҳайси нури воҳид – ҳамон Расули Акрам (с) ва Имоми барҳақ (а) мебошад, ки он китоб нотик, яъне китоби худгӯ аст. Ин китобӣ рӯшан, яъне нури инсонӣ комил ро, бо номи таъвил ё ҳикмат низ зикр шудааст (нигаред ба китоби «Вачҳи Дин», саҳифаҳои 49 ва 50). Таъвилро “китоби рӯшан” аз он рӯ мегӯянд, ки ӯ ҳақоик ва маъорифи мавҷудотро дар болотарин мақоми руҳонӣ, ва дар олами кашф, мушоҳида ва равшан мекунад, фаҳмонда ва тавзеҳ медиҳад. Ё метавон чунин гуфт: ҳамон нуре, ки дар Зоти Муқаддаси Имоми олии сифот мавҷуд аст, ҳамон рӯҳи зинда ва гӯяндаи Қуръони Пок аст, ки дар он, таъвили амалии Қуръон, як дунёи васеъ ва зинда ҷой гирифтааст. Бинобар ин, пирон ва бузургони номдори мо, дар натиҷаи ибодат ва риёзат, ки мувофиқи ҳидояти Имоми замон (а) будааст, дар дилу зехни худ, ин нур, яъне китоби рӯшан-ро ба андозаи кофӣ мушоҳида ва таҷрибаи комил кардаанд, ки аз он ҳақоики зиндаи ҳар ду ҷаҳон барояшон ошкор гардидаанд.

Нури мубин

Лафзи “нури мубин” дар сураи Нисо (4:147) зикр шудааст, ки он ду маънӣ дорад: яке, нури зоҳир, ва дигаре, нури гӯянда. Ва дар ин оят, ҳар ду маънӣ муносиб ва мутобиқанд. Чунончи лафзи “мубин” дар сураи Зухруф (44:18) барои гӯянда низ ба кор рафтааст. Пас маълум мегардад, ки нури поки Имоми атҳар (а) на танҳо дар сурати ҷисмонӣ, зоҳир ва гӯянда аст, балки дар сифати рӯҳонӣ низ ба таври мӯъҷизавӣ зоҳир мегардад ва калому хитоб мекунад.

Бинобар ин, дар ояти қаримаи зикршуда, иршоди раббонӣ чунин аст:

«Эй мардум, бешак аз чониби Парвардигоратон барои шумо **як далел** омадааст ва барои шумо **нури ошкор** нозил кардаем.»

Пас дар ин ҷо, мартабаи нубувват ҳамчун далел, ва мансаби имомат ҳамчун нури мубин ёд шудааст. Агар шахсе дар ин маврид бигӯяд, ки манзур аз “далел” – Қуръони Мачид аст ва ишораи лафзи “нур” ба сӯи Расули Акрам (с) мебошад, дар натиҷа ҳамон ҳақиқати собит ҳосил мегардад. Нури Худованди Таоло нуре аст, ки ҳаргиз хомӯш намешавад, ва аз ҳамин сабаб он нур аз Расули Акрам (с) ба силсилаи имомат интиқол ёфт, ва ҳоло низ дар ҷомеаи башарият, дар шахсияти Имоми Ҳай ва Ҳозир, ҷило медиҳад ва ҳамеша пойдор хоҳад монд.

Нур ва Китоби мубин

Пайғамбар ва Имом (а) дар сураи Моида (5:15 ва 5:16) як нур қарор дода шудаанд, ва Қуръон ҳамчун китоби зоҳир зикр гардидааст. Дар ин ҷо шояд чунин савол ба миён ояд: чаро гоҳе “нур”-ро ва гоҳе “китоб”-ро “зоҳир” гуфтаанд?

Ҷавоб он аст, ки сифати нур ва Қуръон ҳарду чунин аст, ки аз як тараф зоҳир ва аз тарафи дигар ботин мебошанд. Яъне шахсияти нур ва танзили Қуръон – зоҳир аст, вале руҳонияти нур ва таъвили Қуръон – ботин аст. Аз ин рӯ, дар мавқеае, ки мушоҳидаи ҳикмати Қуръон дар рӯшноии нур таълим дода шудааст, дар он ҷо аз ҷиҳати шахсияти нур, он зоҳир гуфта шудааст. Ва баръакс, дар ҷое, ки бо ёрии Қуръон барои дарёфти маърифати Имом (а) таъкиди маҳсус шудааст, дар он ҷо аз ҷиҳати танзили китоб, Қуръонро зоҳир гуфтаанд.

Мақсади Таврот:

Дар ояти 44, сураи Моида (5) амри Худованди Таоло чунин аст: «Ҳамоно Мо Тавротро нозил кардем, дар он нур ва ҳидоят аст. Анбиёе, ки иттиқори Худованди Таоло буданд, мувофиқи он (Таврот) бар яҳудиён ҳукм мекарданд, ва (ҳамчунин) аҳли-Ллоҳ ва уламо низ, ки ниғаҳдории китоби Худо ба онҳо супурда шуда буд ва онҳо гувоҳ бар он буданд, ҳукм мекарданд.»

Аз ояти мазкур ба таври равшан маълум мегардад, ки мақсад ва маншаи Таврот ҳидоят ва нур буд, яъне аз Таврот он гуна ҳидоят мақсуд буд, ки аз он роҳ нури маърифат ба даст ояд ва маърифати Имоми замон ҳосил гардад.

Аз ин оят ин низ маълум шуд, ки мақсади таъйини анбиё, авлиё ва уламо низ ҳамон буд, ки онҳо мувофиқи ҳидояти Таврот бар мардум ҳукм кунанд, то ки эшон баъд аз амал намудан бар он ҳидоят ба маърифати нур бирасанд

Мақсади Инчил

Дар ояти 46, сураи Моида (5) амри Парвардигор чунин аст: «Ва Мо Инчилро ба Исо додем, ки дар он нур ва ҳидоят аст, ва он [Инчил] тасдиққунандаи китобе аст, ки пеш аз он буд, яъне Таврот, ва барои парҳезгорон ҳидоят ва панд аст.»

Аз ин оят маълум шуд, ки ҳамон мавзӯъ ва мақсаде, ки Таврот дошт, Инчил низ ҳамон мавзӯъ ва мақсадро дорад. Ва он ин аст, ки ба мардум ҳидоят ва таълими чунин суҳан ва амал дода шавад, ки ба воситаи он тавонанд нури Имоматро мушоҳида намуда, маърифати онро ба даст оваранд.

Дар охири ин оят, ин фармони Худованд, ки «Инчил барои парҳезгорон ҳидоят ва панд аст», далели равшани ин ҳақиқат мебошад, ки ба ҳидоят ва пандҳои Инчил танҳо касоне амал мекарданд, ки худро аз ҳамаи ҳавасҳои нафсонӣ ва дунёвӣ раҳо карда буданд, то бо ёрии ҳидоят тавонанд нури Имоматро мушоҳида ва онро шиносанд. Мақсад ва маншаи ҳар як китобҳои осмонӣ низ ҳамин аст.

Мақсади Қуръони Ҳаким:

Дар ояти 48 сураи Моида (5) амри ҳазрати Раббул-иззат чунин аст: «Ва Мо ин китобро назди ту нозил кардем, ки ҳам худ пур аз садоқат аст ва ҳам тасдиққунанда ва ниғадорандаи китобҳои пеш аз хеш аст. Пас, дар миёни онҳо мувофиқи ин китобе, ки нозил шудааст, ҳукм кунид».

Акнун ин ҷо савол пайдо мешавад, ки Қуръони Ҳаким чӣ гуна китобҳои пеш аз хешро тасдиқ мекунад ва ба чӣ маънӣ онҳоро муҳофизат менамояд? Ҷавоб он аст, ки мақсади Қуръони Ҳаким ҳамон мақсади китобҳои пешин будааст. Бинобар ин, мавзӯоти асосӣ ва таълимоти усулӣ дар Қуръони Пок ҳамон усулҳоянд, ки Таврот, Инчил ва дигар китобҳои осмонӣ доштанд. Ба ин гуна, Қуръони Пок китобҳои пешинро ба таври амалие тасдиқ кардааст, ки беҳтар аз он мумкин нест.

Акнун баён мекунем, ки Қуръон ба чӣ маънӣ муҳофизи китобҳои пешин аст. Бояд донист, ки ҳамаи ҳақиқат ва маърифатҳое, ки дар китобҳои осмонӣ пеш аз он зикр шуда буданд, дар зохир ва ботини Қуръони Пок маҳфузанд. Пас, аз ин ду тавзеҳ, ки Қуръони Пок тасдиққунанда ва муҳофизи китобҳои пешин аст, ин натиҷа гирифта мешавад, ки ҳамон тавр, ки мавзӯи махсуси Таврот ва Инчил ҳидоят ва нур буд, мавзӯи махсуси Қуръони Ҳаким низ ҳидоят ва нур мебошад. Чунончи бар ин фармони илоҳӣ, ки дар ояти 35 сураи Нур омадааст, ғавр ва андеша кунед: «Худованди Таъоло ҳар касеро бихоҳад, ба сӯи нури Худ ҳидоят мекунад». Яъне, Худованди Таъоло ҳар касеро бихоҳад, ба василаи Қуръон, Пайғамбар (с) ва Имоми замон (а) — ки ҳамин зотҳои муқаддас василаҳои машияти илоҳӣ ва ҳидояти илоҳӣ ҳастанд — ба шинохти нури муборак ва муқаддаси Худ

мерасонад. Пас маълум шуд, ки мисли Таврот ва Инчил, мавзӯи аслии ва мақсади олии Қуръони Мачид ҳидоят ва нур аст.

Нур дар муқобили зулмат

Дар ояти 1, сураи Анъом (6) Парвардигори олам мефармояд: «Ҳамаи ситоишҳо сазовори Худост, ки Ў осмонҳо ва заминро офарид ва зулматҳо ва нурро падида овард; бо вучуди ин, кофирон барои Парвардигори худ ҳамто мегузоранд».

Ин ояти муқаддас бар ин асос Худовандро меситояд, ки Ў осмонҳоро ва зери он заминро офарид, ва зулматҳоро ва дар муқобили онҳо нурро қарор дод. Маънии он ин аст, ки Худои таборак ва таъоло олами динро низ офарид, ки дар он, чун олами зоҳир, осмон, замин, зулмат ва нур вучуд дорад. Аҳамияти нур дар он аст, ки агар он набошад, олами дин нест ва нобуд мешавад. Чунонки ҳамаи мардум медонанд, агар дар миёни ин олами зоҳир офтоб набошад, ин ҷаҳон дарҳам ва барҳам хоҳад шуд, зеро қиёму низоми он бар офтоб вобаста аст. Ба ҳамин гуна, поя ва устувори олами дин бар **нури имомат** аст, ки он офтоби ҷаҳони дин мебошад.

Нур ва ҳидоят

Дар ояти 91, сураи Анъом (6) чунин омадааст: «Ва онон қудрат ва тавоноии Худовандро чунон ки сазовори Ўст, қадр накарданд, ҳангоме ки гуфтанд: Худованд ба ҳеч башаре чизе нозил накардааст. Бигӯед: он китобро кӣ нозил кард, ки Мӯсо оварда буд, ки сифати он чунин аст — он нур аст ва барои мардум ҳидоят аст; шумо онро варақ-варақ мекунед (яъне, онро аз сифати нуронӣ ба сурати таҳрири қоғазӣ меоред) ва бисёре аз онро пинҳон медоред?»

Дар ин ояти қарима, ки ба рӯҳи зиндаи китобҳои осмонӣ тааллуқ дорад, ҳақиқат ва ҳақиқат ва сифати ваҳй ва илҳом шартӣ зарурӣ ва ҳатмӣ аст. Ваҳй ва танзил дар сурати **нури илмӣ** ва **рӯҳи зинда** воқеъ мешавад, ки онро нузули **Рӯҳи Қудс** ё **Рӯҳи Амин** мегӯянд. Ин нур — ҳамон ақлу дониш ва рӯҳи илм ва ҳикмат аст, ки пур аз аҷоиб, ғароиб, қароматҳо ва мӯъҷизаҳои беандоза мебошад. Дар маънои ҳақиқӣ, инро «китоби осмонӣ» мегӯянд, ҳатто агар аз забони мубораки пайғамбар гузашта, вале ханӯз дар сурати таҳрирӣ бар қоғаз наомада бошад.

Бояд ба ёд дошт, ки китобҳои осмонӣ баъд аз ба таҳрир даромадан низ бидуни ҳеч камиву кистӣ дар ҳолати аслии худ дар рӯҳонияти азими пайғамбар ва имоми оймақом барои ҳамеша боқӣ мемонад. Ҳамин китобро **нури зинда** ва **ҳидояти ҳақиқии имоми замон (а)** меноманд.

Бояд донист, ки мавзӯи китобҳои ботинӣ аввал нур ва баъд ҳидоят аст, ва мазмуни китобҳои зоҳирӣ аввал ҳидоят ва баъд нур аст. Ин маънӣ он аст, ки аз нури муқаддаси Имом (а) роҳи дарки ҳақиқат ва маърифати Қуръон имконпазир мешавад, ва аз ҳидояти илму ҳикмати Қуръон метавон ба маърифати нури Имом расид.

Нур — агар ҳосил шавад, зиндагии абадӣ ҳосил мешавад

Дар ояти 122, сураи Анъом (6) Парвардигори олам мефармояд: «Оё он шахсе, ки нахуст мурда буд ва баъд Мо ӯро зинда сохтем ва бар ӯ чунин нуре додем, ки ба воситаи он миёни мардум мегардад, баробар аст бо касе, ки ҳолаш чунин аст, ки дар зулматҳо қарор дорад ва наметавонад аз он берун шавад?»

Ҳикмати ин ояти муқаддас ин аст, ки мурод аз «мурда» — шахси ҷоҳил аст, ва таъвили «зинда кардан» — додани илми ҳақиқат мебошад. Маънии қарор додани нур — ҳосили маърифат ва нури имоми барҳақ (а) аст, ва ишора ба «гашт ва гузор бо нур миёни мардум» — зиндагии ҷовидон ва ворид шудан ба рӯҳонияти мардум мебошад.

Пайравӣ аз нур баъд аз Расул (с)

Дар ояти 157, сураи Аъроф (7) чунин омадааст: «Онон, ки ба ин Паёмбар имон меоранд ва ӯро ҳимояту ёрӣ мекунанд ва аз он нур, ки бо ӯ якҷо фиристода шудааст, пайравӣ менамоянд — фақат ҳамонҳо растагронанд.»

Ҳикмати ин ояти муқаддас он аст, ки мӯъминон, бо имон овардан, ҳимоят ва ёрии Расули Акрам (с), ба Қуръони Мачид низ имон меоранд. Зеро рисолати Расул дар сурати Қуръон аст ва аз он ҳеҷ гоҳ ҷудо намешавад. Акнун савол ин аст: он нур чист, ки мӯъминон аз он пайравӣ мекунанд? Он ҳамон **нури имомат** аст.

Чаро ки давраи ислом ду қисмат дорад:

- Қисмати аввал — **аҳди нубувват** аст, ки бештар ба умури **танзил** вобаста мебошад.
- Қисмати дувум — **асри имомат** аст, ки дар он умури **таъвил** авлавият дорад.

Аз ин сабаб, мӯъминон дар замони танзил, итоат аз Паёмбар (с) мекунанд ва дар замони таъвил, итоат аз Имом менамоянд.

Инчунин бояд донист, ки дар ин ояти қарима, баъд аз итоати Расули Акрам (с) зикри пайравӣ аз нури имомат омадааст. Ин худ як пешгӯӣ аст, ки баъд аз он Ҳазрат (с) торикии ғофилият ва ҷаҳолат густариш меёбад, ки онро танҳо нури Имом Атҳар (а) метавонад бартараф кунад.

Кӯшиши ноком бар хилофи Нури илоҳӣ

Дар ояти 32, сураи Тавба (9) Худованд мефармояд: «Онон мехоҳанд нури Худоро бо (пӯфҳои) даҳонашон хомӯш кунанд, вале Худованд чуз ин намехоҳад, ки нури худро ба камол расонад, ҳарчанд кофиронро хуш наояд.»

Яке аз ҳикматҳои ин ояти муборак он аст, ки кӯшиши ноком барои хомӯш сохтани нури илоҳӣ аз ҷониби касе сураат мегирад, ки ӯро нашиносад ва бо ӯ душманӣ кунад. Зеро нури Худованди Таборак ва Таъоло, мисли ҳазрати Исо (а) ва ҳазрати Муҳаммади Мустафо (с), дар либоси башарият бар мардум зоҳир мегардад. Хулоса, сабаби муҳолифати душман бо пайғамбар ва имом (а) чуз кӯрӣ ва ҷаҳолат чизе нест. Чунон ки дар ҷаҳон чунин кофире вучуд надорад, ки аввал Худоро бипазирад, баъд ба вучуде эътиқод орад, ки нури Худо ҳамин аст, ва баъдан кӯшиш кунад, ки онро хомӯш созад.

Итмоми нур

Дар ин ҷо саволи муҳим ин аст: Худованд нури худро чӣ гуна ба итмом мерасонад? Оё нури ӯ аз азал ва то абад дараҷаи тамоми ва комил надорад?

Ҷавоб ин аст, ки бешак нури Худо аз ҳамеша комил аст ва дар зоти худ ҳеҷ нуқсу камӣ надорад. Лекин дар **олами дин**, мувофиқи маслиҳати Худованд, ҷандин давр (аср) муқаррар мегардад, ва дар ҳар давр, нури мубораки Худо ба воситаи илм ва амал, теъдоди зиёди арвоҳи покро бо худ якӣ мекунад. Аз ҳамин лиҳоз, аз назари **танвир (нуронӣ гардонидан) арвоҳ** фармуда шудааст, ки Худованд нури худро ба итмом мерасонад.

Ваҳдати нуронии офтоб ва моҳтоб:

Дар ояти (10:5) ин иршоди муборак аст, ки: «Худованд ҳамон аст, ки офтобро равшан ва моҳтобро нуронӣ сохт ва барои он манзилҳо муайян кард, то шумо ҳисобу шумори солҳоро маълум кунед».

Таъвили ин фармони рабонӣ ин аст, ки чунончи офтоб ва моҳтоб аз лиҳози ҷисмонӣ ду ҳастанд ва аз лиҳози рӯшноӣ як ҳастанд, ҳамчунин Пайғамбар (с) ва Имом (а) аз ҷисмонӣ ду ва аз рӯҳонӣ як ҳастанд. Ҳамчунин дар даври имомат Имом (а) ва ҳуччати аъзам (Боб) офтоб ва моҳтоби олами динанд, ки зоҳирияшон ҷудо ва ботинияшон як аст.

Ин ҳам як ҳикмати таъвилиии ин ояти муқаддас аст, ки чунончи ҳисобу шумори солҳо, моҳҳо, ҳафтаҳо ва рӯзҳои дунявӣ аз офтоб ва моҳтоби зоҳирӣ маълум мегардад, ҳамчунин авқоти динӣ аз офтоб ва моҳтоби ботинӣ, ки Пайғамбар (с) ва Имом (а) ё Имом ва Бобанд, сохта ва маълум шуда метавонад.

Зулмот ва нур:

Дар ояти (13:16) иршод шудааст, ки: «Бигӯ, оё нобино ва бино баробар аст? Ё оё торикӣ ва нур баробар аст?» Дар ин ҷо Куръони Ҳаким ба забони махсуси таъвилики худ ба сӯи ин ҳақиқат рӯ меоварад, ки он шахсе, ки аз ҳақоик ва маъорифи дин нобино аст, ҳаргиз ҳампояи он шахс нест, ки аз неъматҳои басират ва дидаи дил баҳраманда аст, ва на торикӣҳои қуфру чоҳилӣ ва анвори имон ва ирфон баробаранд.

Бояд донист, ки ин нобиноӣ ва биноӣ ба дили инсон марбут аст, чунончи дар ояти (22:46) иршод аст, ки: «Пас таҳқиқ чашмҳо кӯр нестанд, балки дилҳо [кӯранд, ки дар синаҳоанд]». Пас маълум шуд, ки зулмот ва нури рӯҳонӣ низ ба чашмҳои дил марбут аст, на ба чашмҳои сар.

Китоб, Пайғамбар ва нур:

Одат ва суннати Худованди Таъоло ин аст, ки ҳар гоҳ хоҳад, бар яке аз пайғамбарони худ китобе осмонӣ нозил менамояд, то он пайғамбар бо воситаи ҳамин китоб мардумро аз торикӣҳои ғафлат ва ношиносӣ берун оварда, ба сӯи нури имомшиносӣ оварад. Ва баъд аз он ҳам, ба ҳукми Худо, дар тамоми даври худ, бо ҳамин нур, яъне Имом (а), ба сӯи Худованди Таъоло ба роҳи рост ҳидоят мекунад. Чунон ки Худованди Таъоло ба он ҳазрат (с) фармуда буд: «Мо ин китобро ба ту барои он нозил кардем, то мардумро ба ҳукми Парвардигорашон аз торикӣҳо ба сӯи нур берун оварда, ба роҳи Худованди Таъоло, ки қодир ва сазовори ҳама сано аст, раҳнамоӣ кунӣ» (14:1).

Ҳодӣ ва нур:

Таълими муқаддаси сураи Иброҳим, ояти 5 (14:5), ин аст: «Яқинан, Мо Мусоро бо нишонаҳои Худ фиристодем, то қавми худро аз торикӣҳо ба сӯи нур бибарад ва рӯзҳои Худовандро ба онҳо ёдоварӣ кунад. Албатта, дар ин нишонаҳои барои ҳар шукргузори сабркунанда ибратҳои бисёре ҳаст».

Дар ин таълими Куръони Пок ин ҳикмат ниҳон аст, ки чун дар ин дунё ҳамеша дар як тараф торикӣҳои қуфру чаҳолат ва дар тарафи дигар нури имону яқин мавҷуд аст, аммо фитрат ва одати мардум чунин аст, ки онҳо ба худӣ худ наметавонанд аз ин зулмот берун оянд ва ба нур дохил шаванд. Аз ин рӯ, Худованди Таъоло нишонаҳои Худро ба як ҳодӣ медиҳад ва ӯро ба ҳайси пайғамбар ё имом муайян менамояд, то мардум ҳодии замони худро бишиносанд ва битавонанд мувофиқи ҳидояти ӯ торикӣро тарк карда, ба роҳи нур қадам гузоранд.

Дар ин ҷо бояд пурсид, ки чаро он нишонаҳое, ки дар бораи ҳазрати Мусо зикр шудааст, барои ҳар шахси одӣ нест? Ва сабабаш чист, ки ин нишонаҳо фақат барои қасоне

аст, ки сабру шукр мекунад? Чавобаш ин аст, ки аз сабру шукр, дидаи дил равшан мегардад, то бо дидан ва мушоҳида кардани нишонаҳои Худованди Таъоло мақсад ва маншаи ӯ маълум гардад ва маърифати нури ӯ, яъне Имомзамон (а), ҳосил шавад. Баръакс, шахсе, ки гирифтори худхоҳӣ, нафсонӣ, бетаҳаммулӣ ва носипосӣ шудааст, ба чашии басираташ пардаи ғафлат меафтад ва пас аз он наметавонад нишонаҳои Худованди Таъолоро, ки дар китобҳои осмонӣ ё бо пайғамбар (с) ва имом (а) ҳастанд, бубинад.

Нури Имомзамон (а) китобе равшан аст:

Парвардигори олам дар оятҳои (22:8–9) мефармояд: «Аз миёни мардум касоне ҳастанд, ки бидуни илм, ғайр аз ҳидоят ва бе китобе равшан дар бораи Худованди Таъоло ҷидол мекунад; паҳлуи худро гардонда, мехоҳанд мардумро аз роҳи Худо дур созанд».

Таъвили ин таълими самовӣ ин аст, ки ҳеҷ кас бе шиноخت ва маърифати Дой, Хуччат ва Имомзамон (а) наметавонад дар бораи маърифати Худованди Таъоло баҳсу мунозира кунад. Зеро Дой илм аст, Хуччат ҳидоят аст ва Имом (а) китобе равшан аст. Дой дар мартибаи «илмул-яқин», Хуччат дар мартибаи «айнул-яқин» ва Имом дар мартибаи «ҳаққул-яқин» қарор дорад.

Далели ин ҳақиқат он аст, ки Дой бо воситаи «илмул-яқин» мардумро даъват карда, ба Хуччат месупорад; Хуччат бо воситаи «айнул-яқин» онҳоро ҳидоят карда, ба маърифати нурунии Имом мерасонад; ва Имом бо воситаи китобе равшан нури худ тамоми ҳақиқи мавҷудоти зоҳириву ботиниро барои онҳо возеҳ мекунад.

Нури коинот:

Дар ояти (24:35) фармони Ҳақ Таъоло чунин аст: «Худованд нури осмонҳо ва замин аст. Масали нури ӯ чун чароғдоне аст, ки дар он чароғе фурӯзон бошад; он чароғ дар қандиле шишагӣ бошад ва он қандил чун ситораи дурахшон бошад, ки аз рағани дарахти мубораки зайтун фурӯзон мешавад, ки на шарқӣ аст ва на ғарбӣ; наздик аст, ки рағанаш (ба худӣ худ) равшан шавад, агарчи оташ ба он нарасида бошад. Он нур бар болои нур аст; Худованд ҳар киро хоҳад, ба роҳи нури Худ ҳидоят мекунад».

Ҳикмат ва таъвили ин ояти карима чунин аст: Нури Худованди Таъоло зоҳир ва ботин дар сурати илм, ҳикмат, рушд ва ҳидоят мавҷуд аст, ки аз вучуди мубораки Имоми ҳаиу ҳозир тулӯ мекунад ва осмонҳои ҳудудҳои рӯҳонӣ ва заминҳои ҳудудҳои ҷисмониро равшан месозад. Ин нур марбут ба «хонаии ҳикмат» (яъне хонаии нубувват ё имомат) аст,

ки афроди махсуси онро «Аҳли байт» мегӯянд. Онҳо барои ин нур мақоми чароғдонро доранд. Аслу насаби пок ва мартабаи илмии он ҳазрат (с) масали қандиле аст, ки чун ситораи дурахшон аст; дар он ҷисмонияти Имом Атҳар гӯё зарфи он чароғи муъҷизавӣ аст. Рӯҳонияти Имом (а) ба равғани зайтун ташбеҳ шудааст; мақсуд аз дарахти зайтун хонадони поки ҳазрати Иброҳим (а) ва ҳазрати Муҳаммад (с) мебошад. Дар равғани ин чароғ «нафси кулл» ва «ақли кулл» — яъне рӯҳи муқаддас ва ақли ҳамараси Имом — чун фитила ва шуъла аст. Маънии оташ — таъиди муъҷизавист; ва маънии «нур бар болои нур» — як Имом пас аз Имоми дигар аст.

Аз ин рӯ, равшании ҳидоят, ки аз шуълаи ақли фарогири Имоми Атҳар (а) ҳамеша метобад, бо воситаи ҳудудҳои рӯҳонӣ ва ҷисмонӣ дар зоҳир ва ботини оламҳо ва мавҷудот паҳн мегардад, то ки аз ҳамин роҳ ҳастӣ ва бақои осмон, замин, унсурҳо, ҷамодот, наботот, ҳайвонот ва инсон барқарор монад, ва ҳар мавҷуд ва махлуқ мувофиқи салоҳият ва қобилияти худ аз ин ҳидоят баҳра бигирад.

Далелҳои мухтасари ин ҳақиқат:

Худованди Таъоло ҳузури поки худро нур ё равшании осмонҳо ва замин қарор додааст. Маънии он ин аст, ки Ё Чалла шаънуҳ (جَلَّ شَانَهُ) ҳидояти кулли баландию поёнӣ ва ин кайнат аст, яъне нури Худованд осмон ва замин ва ҳама чизро аз торикӣ нисти берун карда ба равшании ҳастӣ овардааст. На танҳо ин, балки ҳар гуна ҳаракате, ки дар осмонҳо, сайёраҳо ва унсурҳо вучуд дорад ва ё ҳар чизе, ки ба ҳар ҳолат (вучудаш) қарор дорад, сабаби асосии он ҳидояти нури Худованд мебошад. Ҳамчунин, дар ҳамаи қувваҳои тақвину, офаринишӣ ва ҳифзии ин кайнат, роҳнамоии нур қорфармо аст.

Ин низ маъноии нури кайнотии Худованди Таоло аст, ки дар равшании маърифат ин нур метавонад асрори кайнатро зоҳирӣ ва ботанӣ нигариста ва омӯхта шавад, ва кайнатро метавон руҳан ё ҷисман мусахар (مسخر)намуд. Аз ин рӯ маълум шуд, ки нури Худованд дар сурати ақл ва дониш, илм ва ҳикмат, ва рушди роҳнамоӣ ва ҳидоят аст, на дар сифати як равшании моддӣ.

Зеро дар назди Худованд ягон нуқс нест, ки ба ғайр аз осмонҳо, замин низ дар нури Ё ғарқ бошад, ки дар он ҳар гуна ҳайвон ё инсонҳои нек ва бад шомил мешаванд. Пас чӣ шубҳае ҳаст, ки маркази нури Ё дар зоти баландсифат Имоми муқаддас мавҷуд аст.

Агар дидор ва маърифати нури Худованд номумкин мебуд, Ё мисоли нури худро ба чизе, ки дар назди мардум зоҳир аст, намезад. Зеро Ё мисоли нури худро ба чароғи зоҳирӣ зад. Ҳамин тавр собит шуд, ки дидор ва маърифати нуронӣ танҳо бо воситаи Имоми муқаддас мумкин аст.

Агар нури Худованд дар зоҳир ва ботин аз мушоҳидаи наздик болотар ва норасо мебуд, тақозои адлу инсоф ин буд, ки Худованд нури худро ба офтоб ташбеҳ меод. Аммо

Ў чунин накард, балки нури худро ба чароғи хона ташбеҳ дод. Пас маълум шуд, ки нури поки Ў дар миёни инсонҳо аст, ки он дар чомаи башарият инсони комил — яъне Имом ҳаиу ҳозир (а) — мешавад.

Агар нури Худованд ҳеч гоҳ чомаи ҷисмони ро тағйир намедод ва чун офтоб дар зоҳир ба як ҳолат мемонд, он гоҳ мисоли он ба офтоб зада мешуд, на ба чароғ.

Ҳамин тавр, чунон ки барои ин кайнат офтоб аст ва барои хона чароғ, ҳамин тавр барои дур кардани торикии дунёи инсоният, инсони комил — яъне Имомзамон (а) — вучуд дорад.

Агар дар назари ақл ва дониш ҷаҳолат як навъ торикӣ аст ва бар муқобили он илм ва ҳикмат нур аст, пас дуруст ва равшан аст, ки ин нури илм ва ҳикмат ва рушд ва ҳидоят ба дараҷаи комил дар инсон комил мавҷуд аст.

Агар дунё як олам аст, дин низ як олам аст, ва агар офтоби дунёвӣ як навъ моддӣ аст, ки дар он ақл ва рӯҳ нест, нури олами дин дорои ақл ва рӯҳ аст ва он нур танҳо Имом аст.

Ин ҳақиқат тақрибан барои ҳама маълум аст, ки инсон ба ҳайси як шахс як дунёи хурд аст ва дар он намунаи хурди равшанӣ вучуд дорад, ки бо номи ақли ҷузъӣ маъруф аст. Пас ҳамаи инсонҳо ба таври ҷамъиятӣ як дунёи бузурганд ва дар он нури бузург вучуд дорад, ки онро инсон комил ё Имомзамон (а) мегӯянд.

Чун инсон чашмонашро мутамаркиз мекунад ва офтоби тобнокро менигарад, аз бориши шадиди борон зарраҳои равшанӣ чашмҳо февран хира мегардад. Ҳамин тавр, Ҳар касе, ки бар зот ва сифоти Имом Аъломақом назару табсира ва танқид афканад, фикрҳои гуногун дар дил ӯ пайдо мешавад ва аз чашми ақл кор мешавад.

Агар инсон ба ҷои дидани офтоб ба роҳ рост, аз назари илм ва ҳикмат назар кунад, метавонад дар бораи офтоб ҳақиқии зиёдеро фаҳмад ва аз он бештар баҳра гирад. Ҳамин тавр, шахсе, ки Имом (а) ро ба ҷои дидани зоҳирӣ бо чашми илм ва ҳикмат менигарад, саодати бузург ба даст меорад.

Нурун ала нур:

Агар мо ин ақида надорем, ки нури Имом аз азал дар чомаи башарият ҳамон гуна ҳаст, ки ҳоло аст, ҳеч маънии «нурун ғало нур»-ро намефаҳмем. Зеро дар «нурун яло нур» тасаввур ин аст, ки як нур қаблан мавҷуд аст ва нури дигар баъдан ба вучуд меояд ва баъдан ҳар ду нур бо ҳам якҷоя мешаванд, ва ин як ҳақиқат аст. Пас маълум шуд, ки ин силсила як Имом баъд аз Имоми дигар аз ҳамеша ҷорӣ аст ва ин чунин ҳақиқати ҷомея аст, ки дигар тамоми ҳақиқат дар он гонҷида шуда аст.

Аз тасаввури «нурун яло нур» маълум мешавад, ки нур дар зоҳир метавонад аз якто бештар бошад, вале аслият ва ҳақиқати онҳо ҳамеша як аст. Чунон ки ғайр аз офтоб, маҳтоб ва ситораҳо низ навъҳои нурҳои моддӣ ҳастанд, аммо ҳамаи ин анвор дар мақоми ваҳдат яъне дар зоти офтоб яки ҳастанд ва мақсади охирини онҳо низ як аст.

Инчунин мисоли возеҳи якрангӣ ва ягонагии нур аст: вақте мо чанд чироғро бо рангҳои гуногун дар як ҷой равшан мекунем, равшанӣ ва ранги онҳо як мешавад. Ин мисол аз як тараф ягонагии анвори илоҳӣ ва аз тарафи дигар ягонагии рӯҳҳои мӯъминонро нишон медиҳад.

Яке аз ҳикматҳои «нурун яло нур» ин аст, ки аввал ҷисми муборак ва муқаддаси Имом сохта мешавад, ки нур ҳидоят зоҳирӣ ва ҷисмонӣ аст ва он маъно нур дорад, ки равшани ҳидояти зоҳирӣ ва асосӣ аз баракати ҷисми муборак Имом аст. Пас аз он нур рӯҳи гӯяндаи Имом аст, болои он нури нафси кул ва болои он нури ақли кул қоим аст. Ин аст маъно «нур болои нур».

Нур ва ризомандии Худованди Таъоло:

Дар оят (24:35) фармуда шудааст, ки Худованд ҳар касеро, ки меҳонад, ба роҳи нури худ раҳнамун месозад. Маънии он ин аст, ки ҳеч кас бидуни ризоияти Худованд наметавонад нури Ёро шиносад ва пайравӣ кунад.

Дар ин ҷо аз як тараф маълум мешавад, ки нури Худованд ҳамеша дар дунё мавҷуд аст ва аз тарафи дигар маълум мешавад, ки марҳилаҳои ҳидоят ду анд: марҳилаи аввал ҳидояти Худованд аст, ки бо пайравӣ аз он нур ҳидоят ба даст меояд, ва марҳилаи дигар нури ҳидояти Худованд аст, ки бо пайравӣ саломатӣ ва наҷоти абадӣ ба даст меояд.

Барои касе, ки Худованд нур муқаррар накунад, барои ӯ ҳеч нуре нест.

Дар оят (24:40) фармуда шудааст: «Ва барои касе, ки Худованд нури муайян накунад, ҳеч нур нест.» Маълум мешавад, ки муайян кардани нури Худованд ба ин маънӣ аст, ки Ё ба Расули Ақрам (с) фармудааст ва он ҳазрат барои касоне, ки ризоияти Худованд доранд, нур муайян мекунад.

Аз қароин (нишонаҳои) ин оят маълум мешавад, ки ин маъно нест, ки кофирон амал надоранд; онҳо амал мекунанд, вале бефоида. Зеро ҳақиқ аз онҳо пинҳон аст, зеро Худованд барои онҳо нур муайян накардааст. Пас мисоли амалҳои онҳо мисли сароби (хаёли) дар биёбон аст, ки шахсе, ки ташна аст, онро аз дур об мешуморад, вале вақте наздик мешавад мебинад, ки чизе нест, ҳамааш регзор аст. Ё мисоли амалҳои онҳо мисли торикӣ дар баҳри амиқ аст, ки онро мавҷи калон пинҳон мекунад ва болои он мавҷи дигар

ва болои он абрӣ торик аст. Хулоса, торикӣ болои торикӣ аст, ки агар инсон дасташро дар бароорад, шояд дидан ҳам ғайриимкон аст.

Офтоб ва маҳтоби олами дин:

Ҳидоят аз оят (61:25) чунин аст: «Бисёр бо баракат аст Он Кӣ дар осмон борҷо офарид ва дар он як машғал, яъне офтоб ва маҳтоби равшанро офарид.»

Бояд донист, ки баракати ҳақиқӣ дар чизҳои дунёӣ нест, балки дар чизҳои динӣ аст. Пас Худованд хеле бо баракат аст, ба ин маънӣ ки ӯ олами динро офарид ва дар осмони рӯҳоният он дувоздаҳ бурҷ, яъне дувоздаҳ ҳуҷат офарид ва дар он офтоб ва маҳтобро офарид, яъне пайғамбар ва Имомро дар давраи набувват, ва Имом ва Ҳуҷчат ва Аъзамро дар давраи имомат.

Ҳарчанд барҷо даҳду ҳастанд, вале аз ҳисоб ду баҳши шабу рӯз ҳамон даҳду, бисту чор мешаванд ва аз рӯи ҳисоб манозил бисту ҳашт мешаванд. Ҳамин тавр ҳуҷчатҳои ҷазоир Имом (а) даҳду (12) ҳастанд, ҳуҷчатҳои шаб ва ҳуҷчатҳои рӯз бо ҳам (24) ва бо ҳуҷчатҳои муқарраб бисту ҳашт мешаванд.

Китобе Мунир:

Дар Қуръони Ҳақим (31:20) чунин иршод аст: «Ва аз миёни мардум шахсе низ ҳаст, ки бидуни илм, бидуни ҳидоят ва бидуни китобе мунир дар бораи Худованд баҳс мекунад.»

Дар ин ҷо, дар давраи набувват маънои илм ҳуҷчат, маънои ҳидоят Имом (а) ва маънои китобе рӯшан Он ҳазрат (с) мебошад. Дар давраи имомат маънои илм даъӣ аст, маънои ҳидоят ҳуҷчат ва маънои китобе рӯшан Имом (а) мебошад, дар ҳоле ки дараҷаҳои таъвил ва ҳудуди дин мувофиқи талаботи замон ва макон аст.

Ҳамчунин бояд донист, ки дар давраи имомат даъӣ илм ул-яқин аст, ҳуҷчат айн ул-яқин ва Имом замон (а) ҳақ ул-яқин аст. Пас бе ин ҳудуд дар бораи Зат ва Сифатҳои Худо ва маърифат ва Тавҳид баҳс кардан ба гумроҳӣ мебарад.

Аз зулмат то нур:

Дар оят (33:41-44) фармуда шудааст: «Эй касоне, ки имон овардаед! Худовандро ба касрат ёд кунед, сахар ва шом тасбиҳ ӯро бихонед; ҳамон аст, ки бар шумо салавот мефиристанд ва фариштагони ӯ низ бар шумо салавот мефиристанд, то Худованд шуморо аз зулматҳо берун карда ба сӯи нур биорад ва Худованд бар мӯъминон бисёр меҳрубон аст; онҳо (мӯъминон) рӯзие, ки бо Худованд мулоқот кунанд, дуои онҳо саломати хоҳад буд ва Худованд бар онҳо подоши бузурги бисёр омода кардааст.»

Ҳикмати маҷмӯӣ оятҳои мазкури боло баён мекунад, ки шинохти ҳақиқии нур то он вақт номумкин аст, ки имони инсон камо ҳаққаху мукаммал нашавад, ва нишони имони комил ин аст, ки мӯъмин бо дил, забон ва амал доимо зикри Худоро ба касрат анҷом диҳад, ҳатто ки ӯ доимуззикр шавад, дар сурати ки ин зикр мамлуъ аз масарратҳои рӯҳонӣ мебошад, ва ӯ субҳ ва шом бо забони ҳол ва забони қол покии Худованд таъолоро баён мекунад, яъне зоҳир ва ботин, ва гуфтору кирдори ӯ ҳама покиза мебошад. Дар ҳолате ки ӯ дар ҳузури Худованд гиряву зорӣ ва ачзу инкисор карда, тазкии нафси худро мекунад, ва натиҷатан Худованд таборак ва таъоло ва фариштагони Ё бар чунин бандагони хос салавот мефармоянд, ки аз он ба тадриҷ ториқиҳои ғафлат, чаҳолат ва маъсият аз онҳо дур мешавад, ва Нури воҳиди Набӣ ва Алӣ, салавотуллоҳи алайҳимо, бо мӯъҷизот ва аҷоиботи илмӣ ва ирфонӣ худ бар дилу димоғи онҳо чилвагар мешавад, ин раҳмати хосси Худованд таъоло фақат барои мӯъминони ҳақиқӣ махсус аст. Рӯзе ки бар як мӯъмини ҳақиқӣ дидори рӯҳонии Нури муқаддаси Худованд таборак ва таъоло ҳосил мешавад, он вақт мӯъмин бо забони ҳол барои саломатии худ дуо мекунад, ки ӯ абадан зинда ва саломат бимонад, ки онро Худованд таъоло қабул мефармояд.

Ба тавфиқи илоҳӣ ҳулосаи таъвилиии оятҳои мазкури боло баён шуд.

Чароғи Равшан:

Дар оят (33:45 ва 46) фармони илоҳӣ аст, ки: «Эй Набӣ, ҳамоно Мо туро ҳамчун гувоҳ, башоратдиҳанда, тарсонанда ва даъваткунанда ба тарафи Худованд ба ҳукми Ё, ва чароғи равшан сохта фиристодем».

Аз ҳикмати ин ду ояти муқаддас ин ҳақиқат зоҳир аст, ки дар ин чо баъзе аз сифатҳои поянда ва зиндаи Ҳузури Акрам (саллаллоҳу алайҳи ва саллам) баён шуда аст, ки ба далели онҳо тамоми сифатҳои дигар он Ҳазрат (с) низ зинда ва поянда собит мешавад. Масалан, чун мусаллам шуд, ки Пайғамбар (с) бар тамоми аъмоли уммати худ гувоҳ аст, дар ҳолате ки маънии «гувоҳ» касе аст, ки дар назди муомилае ҳозир ва мавҷуд бошад, бино бар ин бояд донист, ки ин сифатҳои он Ҳазрат барои ҳамеша зинда ва боқӣ аст ва лозиман сифатҳои бисёри дигар Ё (с) низ ҳамингуна лозавол аст.

Низ башоратдиҳанда ва тарсонандаро бояд, ки пеши аъмоли бандагон ҳозир ва мавҷуд бошад, то некукоронро башорат диҳад ва бадкоронро битарсонад. Ҳамингуна як сифати зиндаи Набии Акрам (саллаллоҳу алайҳи ва саллам) ин низ аст, ки Ё акнун ҳам ба ҳукми Худо мувофиқи замон ба роҳи ҳақ даъват мекунад, чунонки дар аҳди нубувват мувофиқ ба он вақт даъват мекард. Маъниаш ин аст, ки даъвати Пайғамбар (с) ҳамеша тобеи ваҳии илоҳӣ мебошад. Натиҷаи ҳатмии он фақат ҳамин бармеояд, ки Нури муқаддаси Пайғамбар (саллаллоҳу алайҳи ва саллам) дар башарияти Имоми замон ҳай ва ҳозир аст.

Ҳамин мисол мисоли чароғи равшан низ аст, ки чароғи поки Нури Худо набояд ҳеч вақт хомӯш шавад ва дар сифати Ў ҳеч гуна камӣ ва ё завол пайдо нашавад. Бинобар ин, дар чандин мақом дар Куръони Ҳаким ин фармуда шудааст, ки Нури Худованд як ҳақиқати лозавол аст. Пас, ҳамаи ин сифатҳои зинда ва поянда баъд аз раҳлати он Ҳазрат (с) фақат дар ҳайсиати нур боқӣ ва барқарор аст, ва он Нури муқаддаси Ў дар Мавлоно Алӣ алайҳиссалом ва дар силсилаи имомати Оли Алӣ алайҳиссалом барои ҳамеша қоим аст.

Дар Куръони Ҳаким сираҷ-ун-мунир (чароғи равшан) чунон як исми бузурги пурҳикмат ва чомаи нури нубувват ва имомат аст, ки дар ҳақиқат ва маънавияти он ҷумлаи қудрат ва мазҳарияти ҷумлаи асмо ва сифоти Худованди Таъоло гунчида шудааст. Дар исботи ин ҳақиқат фақат ҳамин қадар гуфтани кофӣ хоҳад буд, ки Худованди Таъоло дар бораи ҳамин Нури чомаи сифоти худ, ки он аз чароғи ҳастии инсонӣ комил тулӯъ намуда, олами дин ва дуняи дили мардумро равшан мекунад, дар ояти Нур мефармояд, ки: «Худованд Нури осмонҳо ва замин аст, мисоли Нури Ў монанди як чароғдонест, ки дар он чароғе равшан бошад». Ҳарчанд ки аз лиҳози зоти беҳадди Ҳақ субҳонаху ва таъоло ҳеч чиз монанди Ў шуда наметавонад, чунонки дар Куръони Пок фармуда шудааст, ки: «Ҳеч чиз монанди Ў нест ва Ўст Шунавои Бино» (42:11).

Зулмати чаҳолат ва нури маърифат

Дар оятҳои (35:19-22) фармони Худованд ин аст: «Нобино ва бино баробар нестанд, ва зулмот ва равшанӣ баробар нест, ва соя ва гармии офтоб баробар нест, ва мурдагон ва зиндагон яксон нестанд. Худованд ҳар кӣ ро меҳоҳад мешунавонад, ва ту наметавонӣ суханатро ба онҳое, ки дар гӯр хобидаанд, расонӣ.»

Дар ин оятҳои муқаддас тазкираи муқоисавии натиҷаҳои ақидаи дуруст аз як тараф ва назарияи ғалат аз тарафи дигар аст, ва ба забони ҳикмат фармуда шудааст, ки назарияи ғалат боиси кӯрдилӣ ва нодонӣ мешавад, ва ақидаи дуруст сабаби басират ва донишмандӣ мегардад. Натиҷаи кӯрдилӣ яъне нобиноии дил ба сурати чаҳолат зоҳир мешавад, ва маҳасули басирати қалбӣ — Нури маърифат аст. Дар натиҷаи Нури маърифат сояи роҳати рушд ва ҳидоят ҳосил мешавад, ва дар торикии чаҳолат баъд аз оворау саргардонӣ биёбони сӯзони гумроҳӣ пеш меояд. Соянишинони Нури маърифат дар рушд ва ҳидоят ба таври рӯҳонӣ зиндаи ҷовид мешаванд, ва касоне ки дар он регистони зулолати сӯзон қарор доранд, ба таври нафсонӣ ҳалок мегарданд. Онҳо, ки дар сояи раҳмат ва ҳидояти илоҳӣ ба таври рӯҳонӣ зинда шуданд, метавонанд аз илму ҳикмати Худованди Мутаъол баҳраманд гарданд, ва касоне ки дар биёбони гумроҳӣ ҳалок шуданд, онҳо дар қабрҳои нестӣ ва маъдумият дафн шудаанд. Ишонро сухани илм ва ҳикмат наметавон шунавонд.

Мӯъҷизоти анбиё, китобҳо ва таъвил:

Дар оят (35:25) фармуда шудааст, ки: «Ва агар ин мардум туро такзиб карданд, касоне ки пеш аз онҳо буданд низ пайғамбаронеро, ки бо мӯъчизот, китобҳо ва китобе равшан барои ҳидояти онон омада буданд, такзиб карданд».

Аз ин таълими муқаддаси Қуръони Карим зоҳир аст, ки бо пайғамбарон се гуна чизҳои азимушшан ҳамроҳ мебошад, ва он чунин аст: мӯъчизот, китобҳо ва китобе равшан. Лекин дар ин маврид як саволи муҳим матраҳ мешавад: илова бар мӯъчизот ва китобҳои пайғамбарон, китоби равшан кадом аст ва ё чӣ чиз аст? Зеро ки аз лиҳози лафзҳои арабӣ маънии «баййинот» мӯъчизот аст, маънии «зубур» ки чамъи Забур аст китобҳост, ва тарҷумаи «китоб-ун-мунир» — китоби равшан мебошад.

Бинобар ин савол пеш меояд, ки «китоби равшан» кадом аст? Ва низ савол шуда метавонад, ки оё ҳоло ҳам он китоби равшан вучуд дорад ё не, дар ҳолате ки бо тамоми пайғамбарон пеш аз он Ҳазрат (с) ҳамеша ҳамроҳ буд? Ҷавоби сода ва осони ин саволҳо чунин аст, ки китоби равшан номи Нури имомат аст, ва он бо Пайғамбари охиризамон низ буд, ва ҳоло ҳам вучуд дорад. Ва ҳамин нур ба ҳайси таъвили амалӣ ва ҳикмати болиғи китобҳои самовии тамоми пайғамбарон аст. Чаро ки ҳамин Нури имомат ҳамон нурест, ки дар он чумлаи асрори рӯҳонӣ ва чумлаи ҳақоик ва маъорифи равшани таъвилот мавҷуд аст.

Шарҳ Садр :

Дар оят (39:22) фармуда шудааст, ки: «Оё касе, ки Худо синаашро барои ислом кушодааст ва ўро нур Парвардигораш ҳаст (оё он шахс ва касоне, ки қасоват-қалбӣ доранд, баробаранд? Пас онон, ки қалбҳояшон аз зикри Худо таъсирпазир намешаванд, онҳо дар хароби бузург ва дар гумроҳии ошкоро ҳастанд».

Ин ояти пок нахуст аз ҳама дар шони инсонии комил, яъне Пайғамбари охиризамон ва Имоми барҳақ (алайҳимас-салом) аст ва баъдан тадричан дар бораи дигар ҳудуди дин низ аст, зеро ки васъати қалбӣ, ки аз тарафи Худованди Таоло ато мешавад, «ислом» яъне итоат аст, ва нури Худованд ба воситаи инсонии комил барои ҳудуди дин низ тибқи маротиб ҳосил мегардад, ва дар зоти ақдаси инсонии комил ин сифот ва тамоми хубиҳои дигар ба дараҷаи аътам ҳамеша вучуд дорад.

Таълими ҳақимонаи ин ояти муқаддас аз зикри «шарҳ садр», яъне «васъати қалбӣ» оғоз мешавад ва фармуда мешавад, ки ҳеч кас наметавонад дини исломро ба ҳақиқат қабул кунад то вақте ки Худованди Таоло ба ў васъати қалбӣ ато фармояд. Ҳамчунин ба эътибори ҷанбаҳои маънавии дигари лафзи ислом баён шуда аст, ки агар ба касе аз ҷониби Худованд кушода-дилӣ ато нашуда бошад, он кас итоат ва фармонбардорӣ карда наметавонад, зеро ки маънии ислом итоат ва фармонбардорӣ аст. Ва баъд мефармояд, вақте ки Худованд қалби шахсеро кушода кард, ҳамон шахс наметавонад исломеро, ки

фармонбардории ҳақиқист, биёварад. [Ва] чун ӯ фармонбардории ба ҳақро кард, дар дилу димоғи ӯ нури Худованд тадричан чилвагар шудан оғоз мекунад ва зикри илоҳӣ худкор мегардад, ки ба сабаби он дар қалби ӯ рикқат ва нармӣ пайдо мешавад ва дар натиҷаи ин силсилаи ҳидоятҳои савтии мӯъҷизонаи Худованди Таоло оғоз меёбад.

Баръакси ин сурат-ҳол, ки дар он мӯъҷизоти зиндаи ҳақоик ва маъориф мавҷуд аст, касоне ки дилҳояшон танг ва торик аст, исломи ҳақиқиро қабул карда наметавонанд, [ва] ба сабаби он дилҳояшон қобили нури илоҳӣ шуда наметавонанд ва наметавонанд, ки зикри Худовандро идома диҳанд. Пас, онҳо ба маризи рӯҳонии қасоат-қалбӣ мубтало шуда, дар биёбони гумроҳӣ ва залолат ҳалок мешаванд.

Замин аз нури Парвардигори худ рӯшан хоҳад шуд :

Дар сураи зикршудаи боло дар бораи зухуроти гуногуни нури муқаддаси Парвардигори олам, яъне нури имомат, ба тариқи пешгӯӣ иршод шуда аст: «Ва замин аз нури Парвардигораш рӯшан гардад ва аъмолнома ниҳода шавад ва пайғамбарон ва гувоҳон оварда шаванд ва ба ҳақ миёни онҳо [мардум] доварӣ гардад, онҳо мавриди зулм қарор дода нахоҳанд шуд» (39:69).

Пешгӯие, ки дар ин ояти муқаддас дар даврони нузули Қуръон дар бораи нури имомат ва воқеоти рӯҳонӣ шуда аст, ба чор ҳолат тааллуқ дорад: рӯҳонияти инфиродӣ, рӯҳонияти иҷтимоӣ ё даври рӯҳонӣ, қиёмати инфиродӣ ва қиёмати иҷтимоӣ.

Файзе, ки дар рӯҳонияти инфиродӣ мӯъминини ҳақиқиро аз нури имомат ҳосил мешавад, дар бораи он пешгӯии ин ояти карима чунин аст, ки дар натиҷаи амал кардан ба ҳидоятҳои танзилии Пайғамбар (с) ва ҳидоятҳои таъвилиии Имоми вақт (а), замини дили ҳар мӯъминини ҳақиқӣ аз нури Парвардигораш рӯшан хоҳад шуд. Рӯҳонияти ӯ ҳамчун як китоби зинда бо ӯ гуфтугӯи мӯъҷизона хоҳад кард, арвоҳи муқаддаси пайғамбарон бо ҳамаи мӯъҷизот ва воқеоти худ дар мушоҳидаи рӯҳонии ӯ хоҳанд омад, низ зухуроти рӯҳонии анвори поки гувоҳон, яъне Аиммаи Атҳор, хоҳанд шуд ва дар ҳаққи он мӯъмин бо адолат ва инсоф доварӣ хоҳад шуд.

Нури имомат дар рӯҳонияти иҷтимоӣ ба ин гуна асаргузор аст, ки ин нури Худованди Таоло баъд аз Пайғамбар (с) ба гунае, ки дар кайфияти ҳидояти зоҳирӣ ва ботинӣ аз силсилаи имомат тулӯъ кардааст ва ба тарзе, ки мардумони ҷаҳонро ҳамвора рӯшноии мусалсали илм ва ҳикмат мебахшад, дар натиҷаи он замоне чунин хоҳад омад, ки дар он дунёи инсонӣ ба авҷи камоли илм ва ҳунар, ақл ва дониш, шарофат ва ягонагӣ хоҳад расид ва ҳар гуна бадихо несту нобуд хоҳанд шуд. Дар он вақт ҳақ бар ботил пирӯзӣ хоҳад ёфт ва салтанати ҳақ ва ҳақиқат қоим хоҳад шуд. Ақоид ва назарияҳои ғалат тамоман аз байн хоҳанд рафт ва фақат ақидаи дуруст ва назарияи саҳеҳ боқӣ хоҳад монд ва ҳамонро фурӯғ ҳосил хоҳад шуд.

Ин аст рӯшан шудани замин аз нури Парвардигори худ. Дар ин чо мурод аз замин «инсоният» аст, ки ҳамеша муҳтоҷи файзҳои анвори анбиё ва аймма аст. Ва ин аст довари қонуни илоҳӣ бо пеш ниҳодани аъмолномаҳои ақоид ва назариятҳои мухталиф ва ҳозир шудани пайғамбарон ва имомон, зеро ки анбиё ва аймма (а) ҳамон як дин доштанд, ки ҳамаи онҳо мардумро зоҳир ва ботин ба сӯи он даъват мекарданд. Пас, чунин замоне рӯзи пирӯзии анбиё, айммаи ҳудо ва мӯъминини ҳар даврон аст, ки пешгӯии он чо ба чо дар Қуръони Ҳаким шуда аст.

Акнун савол дар бораи тааллуқ доштани нури имомат ба он қиёмате, ки баъд аз моти (марг) ҷисмонии инсон воқеъ шуданӣ аст, боқӣ мондааст, [моти ҷисмонӣ, ки] ҳам дар ҳолати инфиродӣ аст ва ҳам дар сурати иҷтимоӣ, ки мисолҳои онро дар тафсилоти зикршудаи боло метавон ёфт. Аммо дар ин маврид бояд ба хотир дошт, ки рӯҳонияте ва қиёмате, ки дар зиндагии ҷисмонӣ пеш меояд, он ба навъи ҷузъӣ аст, ва қиёмате, ки баъд аз моти ҷисмонӣ воқеъ хоҳад шуд, кулӣ мебошад. Алғараз, ҳамин нури Имоми Атҳар аст, ки аҳли дунё ва охираат ҳама ҳамеша муҳтоҷи рӯшноии он мебошанд.

Асрори Азими Нур :

Як матлаби пурмағз ва ҷомеи забони ҳикмати охириин рукуъи сураи Шӯро ин аст, ки бар аълотарин мақоми башарият покиза ҷилваи дидори муқаддаси нури Худованд барои чанд лаҳза ҳосил мешавад. Аммо бо ин дидор аълотарин каломии илоҳӣ муяссар намешавад, албатта як ишораи ҳикматогин мумкин аст. Каломии илоҳӣ дар дараҷаи поинтар аз ин дидор аз пушти ҳичоб мебошад, ва дар дараҷаи поинтар аз ин каломии раббонӣ ба тавассути фариштаи ваҳӣ мешавад.

Маънии он ин шуд, ки силсилаи тӯлонии рӯҳоният ба ҳар қадре, ки ҳаст, муштамил бар се дараҷа аст. Бинобарин дар поинтарин дараҷа, ҳазрати Ҷабраил (а) ваҳӣ меорад. Ба дараҷаи болотар аз ин, ҳуди нур илоҳӣ аз пушти ҳичоб калом мефармояд, ва ба дараҷаи аъло, ин нур дар сурати раҳмонӣ барои чанд сония ҷилваи ҳудро менамояд. Аммо дар ин мавқеъ дидори интиҳой калом намебошад, албатта як гуна ишораи ҷомеъ мешавад.

Пас, мувофиқи ҳамин қонуни Худованди Таоло як рӯҳи азимро аз олами амр бар ҳазрати Пайғамбар (с) ваҳӣ фармуда буд, ва қабл аз ин воқеа, Сарвари Коинот (с) аз китоби осмонӣ ва дараҷоти интиҳои имон огоҳ набуд. Лек Худованди Таоло ҳамон рӯҳонияти Хузур Акрамро, ки ҳам ваҳӣ буд ва ҳам рӯҳ, нур сохт, ки дар рӯшноии он нур Пайғамбари Худо (с) ҳама чизҳоро донистанд, ва дар рӯшноии ҳамон нур Худованд аз бандагони худ ҳар ки хоҳад, хидоят мекунад.

Хулосаи ин баён ин шуд, ки нури имомат ва маънии «أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا» на танҳо ба ҳайси ваҳӣ ва Қуръони нотик аст, балки ин як рӯҳи азим низ мебошад. Ва дар ҷое ки фармуда шудааст «جَعَلْنَاهُ نورا», дар он чо нури имомат барои асрори махфии китоби осмонӣ,

яъне Қуръони сомит низ рӯшноӣ мебошад. Ва аз лиҳози он ки фармуда шуд « نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ » «مَنْ عِبَادِنَا», зоҳир аст, ки ин нур ҳамон аст, ки Худованди Таборак ва Таоло ба тавассути он ба анбиё қабл аз он ҳазрат (с) роҳнамоӣ карда буд.

Аз таълим «وَأَنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» маълум мешавад, ки вақте ки Расули Худо ин нурро ёфт, ба воситаи ҳамон нур ба роҳи рост ҳидоят кард ва барои ҳидояти оянда, ба ҳукми Худо имомро муқаррар фармуд. Сипас ин нур дар имом мунтақил шуд, **алҳамдулиллоҳ!** Ин ҳақиқат ва маъориф ба забони ҳикмати Қуръон ва дар рӯшноии мушоҳидот ва таҷриботи рӯҳонӣ баён шуд.

Мӯъҷизоти Нурун :

Дар ояти нӯҳум (9), сураи Ҳадид, Борӣ Таоло дар бораи нур чунин мефармояд: «**Ū** (Худованди Таоло) чунин аст, ки нишониҳои рӯшан бар бандагони худ нозил мекунад, то шуморо аз ториқӣ ба сӯи нур бибарад, ва бешак Худованди Таоло бар шумо мушфиқ ва меҳрубон аст».

Дар ин ҷо мақомест, ки бояд бо ақл ва дониш хуб ғавр ва фикр кард, ки он ториқиҳо чӣ навбанд, ки як мусалмон ё як мӯъмин бидуни ҳодии барҳақ (а) наметавонад аз он берун ояд? Оё ин дуруст аст, ки бигӯем ин ҳамон ториқиҳоест, ки аз ҷаҳолат ва нодонӣ ва аз гирифториҳои масоили пайдо кардаи замон ва макон дар дилу димоғи инсон пайдо мешаванд? Зоҳир аст, ки воқеан мақсуд аз он ториқиҳо ҳамин аст. Агар чунин аст, пас мо бояд инро низ қабул кунем, ки василаи берун омадан аз ин ториқиҳои ҷаҳл ва нодонӣ ва масоили нав танҳо як чунин ҳидояти тоза шуда метавонад, ки аз ҷониби Худованди Таоло нозил шуда бошад. Чунин ҳидояти раббонӣ баъд аз он ҳазрат (с) танҳо ба воситаи Имоми вақт (а) ҳосил шуда метавонад. Бинобарин ҳамин ҳикмат дар ояти зикршудаи боло пӯшида аст.

Дар рӯшноии ин алфози мубораки Қуръон ҳақим чунонки фармуда шуда, ки: «**Ū** (Аллоҳ) чунин аст, ки бар бандаи худ нишониҳои возеҳ нозил мекунад», маълум мешавад, ки на танҳо як бандаи махсуси Худо (инсонии комил) дар ҳар замон мавҷуд мебошад, балки инчунин ин феъли Худованд ҳамеша ҷорӣ мемонад, ки **Ū** ҳидояти ҳолатҳои таҳаввулётро бар бандаи махсуси худ нозил мекунад. Ва тақозои адлу инсофи Худованди Таоло низ ҳамин аст, ки сарчашмаи нури ҳидояти Худованди Таоло дар зоҳир ва ботин барои ҳамеша ҷорӣ ва сори монад. Бинобарин нишониҳои (оятҳои) зоҳирии Қуръони пок, ки онҳоро нишониҳои танзилӣ ё ҳидояти зоҳирӣ низ мегӯянд, дар даврони аҳди нубувват бар сарвари коинот нозил мешуд. Ва бар Имоми барҳақи ҳар замон нишониҳои ботинии Қуръони Ҳақим, ки онҳоро нишониҳои таъвилӣ ва ҳидояти ботинӣ низ мегӯянд, нозил мешавад, то ки дар рӯзи қиёмат мардумони ҳеҷ замоне узр ва баҳона надошта бошанд, ки дар замони онҳо ягон василаи осонтарини ҳидояти илоҳӣ вучуд надошт.

Агар шумо низ шахсан хоҳед, ки таҳқиқи бештаре дар бораи ин ҳақиқат кунед, мутмаин шавед, ки чӣ гуна баъд аз нузули комили китоби осмонӣ таъвили тадриҷии он то замонҳои дароз нозил мешавад, ва чӣ гуна бо нузули мукамали ин таъвил, қиёмат барпо мешавад. Барои он бояд дар маънии ҳамаи он оятҳои Қуръон ғавр кунед, ки мутааллиқ ба таъвил аст, хусусан сураи 10 ояти 39, сураи 12 оятҳои 6, 21, 100, 101 ва аз ҳама бештар дар сураи 7 ояти 53 ғавр кунед. Баъд яқинан шумо итминони қалб ҳосил хоҳед кард, ки на танҳо таъвили оятҳои нозилшудаи китоби осмонӣ тадриҷан нозил мешавад, балки баъзе чизҳои дигар низ чунинанд, ки таъвили онҳо баъд аз як фосилаи дароз зоҳир мешавад.

Бинобарин бояд донист, ки чун аз ҳидоятҳои поки Имоми Замон (а) торикии ҷаҳолат ва нодонӣ аз дили мӯъмини ҳақиқӣ дур мегардад, он гоҳ мӯъҷизоти илмӣ ва ирфонии нури Имоми олиммақом дар дилу димоғи ӯ зоҳир мешавад ва ӯ ҳамеша дар ботини худ ҷаҳони аҷибу ғариби илмиро мушоҳида мекунад. Ин аст маънии нозил кардани нишониҳои возеҳи Худованд бар бандаи махсуси худ ва берун овардани инсонии комил — мӯъминонро аз ториқӣ ба сӯи нури маърифат.

Мӯъминин, мӯъминот ва нур:

Дар ояти дувоздахуми сураи Ҳадид дар бораи аҳли имон, рӯҳонияти инфиродӣ, даври қиёмат ва нури имомат фармуда шуда аст, ки: «Рӯзе, ки шумо мӯъминон ва мӯъминотро хоҳед дид, ки нури эшон дар пеш ва дар самти рости эшон саъй хоҳад кард, дар он рӯз башорататон ба боғҳост, ки дар зери он наҳрҳо равон аст ва дар он шумо барои ҳамеша хоҳед монд ва ин комёбии бузург аст.»

Ишораи пурҳикмати ояти муқаддасаи боло ин аст, ки ҳам дар рӯҳонияти инфиродии ҳар замона ва ҳам дар даври қиёмат, нури поки Имом Ҳай ва ҳозир (а) бо мӯъминон ва мӯъминот аз пешонӣ ё аз тарафи рости эшон ҳамвора калом мекунад. Ва маънии «ясо» ин аст, ки дар он вақт манзилҳои бешумори рӯҳонияти аҳли имон дар равшанӣ ва раҳнамоии ин нур ба бисёр тезӣ тай хоҳанд шуд. Низ маънии ин лафз ин аст, ки ин нур барои ҳар гуна беҳтарӣ ва беҳбудии динию дунявӣ мӯъминони ҳақиқӣ саъй хоҳад кард.

Дар ин ҷо албатта ин қобили зикр аст, ки Нури мутлақ бар асоси эътиборҳои мухталиф, изофатҳои мухталиф ва нисбатҳои ҷудоғона дорад. Яъне дар Қуръони карим гоҳе ин нури покро ба Худованди Таоло мансуб карда фармуда мешавад, ки «нур аз Худованд аст», гоҳе дар мафҳумоти лафзҳо чун «ҷароғи равшан» ва ғайра ишора мешавад, ки «нур аз Паёмбар (с) аст», баъзе оятҳо ба забони ҳикмати худ мегуянд, ки «нур аз Имом аст» ва дар ин ояти мазкур боло зоҳир аст, ки «нур аз мӯъминон ва мӯъминот аст». Бинобарин, мӯъминони ҳақиқӣ бояд дар бораи ин қонун ваҳадоният ва низоми чомиъияти Нури муқаддас хуб ғавру фикр кунанд, ки дар ин касратнамоии Нури воҳид чӣ сирре нуҳуфтааст?

Ба ҳар ҳол бояд донист, ки ин нисбатҳои мухталифи нур ҳар қадам дар ҷои худ комилан саҳеҳ ва дуруст аст ва дар он баробар ба заррае шакл вучуд надорад. Низ бояд донист, ки бо вучуди ин нисбатҳои ҷудогона, нур яке аст ва дар он ҳеҷ дуй нест. Пас маънӣ, ҳақиқат ва сифоти камолияи он низ ҳамон аст, ки дар мақоми «Аллоҳу нуру-самовоти вал-арз» аст.

Мунафиқин, мунафиқот ва нур:

Дар ояти (57:13) Худованди Таъоло дар бораи мунафиқин, мунафиқот ва нури имомат мефармояд: «Рӯзи ки мардони мунафиқ ва занони мунафиқ ба мӯминон мегӯянд: каме биистед, то мо низ аз нури шумо равшанӣ бигирем. Ба онон посух дода мешавад, ки ба паси худ баргардед ва аз он ҷо рӯшнӣ ҷустуҷӯ кунед».

Бояд донист, ки на фақат дар даври қиёмат (даври рӯҳонӣ) мунафиқон аз рафтори тези тараққиёти рӯҳонии мӯминон ҳасад мебаранд, балки дар ҳар замон арвоҳи мунафиқон роҳнамоӣ бошукӯҳи нури имомат ва тараққиғи комёбии мӯминонро дида, ба забони ҳол нидо мезананд: — Худоро! Каме биистед, то мо низ дар нури ҳидояти Имоми мо манозили комёбии зоҳириву ботиниро тай кунем. Аммо ба забони ҳол ба онҳо ҷунин ҷавоб дода мешавад: Шумо ба роҳи ақидаҳо ва таърихҳо аз сарнав таҳқиқ карда, ба паси худ баргардед ва дар он ду роҳие, ки домани мубораки нурро раҳо карда будед, фикр кунед, лағзишҳои худро эътироф намуда, тамоми ақидаҳои худро ислоҳ намоед. Баъдан мумкин аст, ки нур ҳосил гардад.

Мартабаи ҳосил шудани нур:

Дар оят (57:19) фармони мубораки Худованд Таъоло ин аст: «Касоне, ки ба Худо ва паёмбаронаш ҷунон ки шоиста аст имон оварданд, фақат ҳамонҳо назди Парвардигорашон сиддиқ ва шаҳид ҳастанд; барои онҳо аҷрашон ва нурашон аст.»

Дар ботини ин ояти қарима ҳикматҳои бузурги бисёре нуҳуфтааст. Яке аз он ҳикматҳои баланд ин аст, ки ишора шудааст, ки имон аз оғоз то ба охир дараҷаҳои зиёде дорад. Садоқат сифате аст, ки аз такмили имон ҳосил мешавад, ва садоқат низ маротиби зиёде дорад. Ҷун садоқат ба дараҷаи қамол расад, он вақт дар марди мӯъмин ҷазбаи ҷиҳод ва шавқи шаҳодат пайдо мешавад. Ва шаҳодат низ маротиби зиёде дорад. Баъд аз он мароҳили аҷр ва силла меояд, ва ин аҷр низ анвои гуногун дорад. Дар нағича ҳамаи ин хубиҳо дарвозае аз нурро мекушояд.

Аз ин рӯ маълум шуд, ки баландтарин мартабаи рӯҳонии мӯъмини ҳақиқӣ он аст, ки дар он дидори мӯъчизона ва мушоҳидаи рӯҳбахши нури Имом барҳақ (а) ҳосил шуда метавонад. Ин ҳамон мақоми ваҳдат аст, ки дар он арвоҳи мӯъминин бо нури Имом Акдас (а) муттаҳид ва якӣ мешаванд. Ҳамин сабаб аст, ки фармуда шудааст: касоне, ки ба Худо ва паёмбаронаш чунон ки шоиста аст имон оварданд, назди Парвардигорашон чун сиддиқ ва шаҳид ҳастанд. Яъне чунин мӯъминин ба нури Асосон ва Имомон васл шудаанд. Зеро ба забони таъвил **сиддиқин** Асосонро мегӯянд ва **шӯҳадо** номи Имомон аст. Ба ин маъно, ки ҳар як аз шаш пайғамбари Нотиқ як Асос доштааст. Бинобар ин Асоси ҳазрати Муҳаммад Мустафо (с) ҳазрати Мавлоно Имом Алӣ (а) буд, ки эшон на танҳо ба таври шахсӣ ва зотӣ таъвилӣ Қуръон ва шариятро анҷом дода, тасдиқи нубувват ва рисолати ҳазрати Паёмбар (с)-ро қарданд, балки ба воситаи силсилаи имомати фарзандони поки худ низ ҳар бор дарвозаҳои таъвилро кушоданд, ки аз он тасдиқи мартабаи пайғамбарии он ҳазрат ҳамеша собит мегашт.

Бар бинои зарурати чунин тасдиқи таъвилӣ, аз ҷониби Худованд Таъоло бо ҳар пайғамбари Нотиқ як **сиддиқ** муқаррар мегардид, ва маънии сиддиқ — «тасдиқкунанда» аст. Ва номи Имомон «шӯҳадо» ба ин маъност, ки шоҳидон (гувоҳон)-ро мегӯянд, ки мурод аз онҳо аҳлибайти поки имомат мебошанд. Чунки ҳамин ҳазратон бар аъмоли мардум гувоҳ ҳастанд ва пайдарпай дар дунё ва замон зинда ва ҳозир мебошанд.

Нур сарчашмаи ҳидоят аст:

Бе мавҷудгӣ ва раҳнамоии нури муқарраркардаи Худованд ҳеҷ назарияе ва ҳеҷ мазҳабӣ наметавонад аз ториқиҳои пурхатар тӯли замона ба саломатӣ бар ҳавзи Кавсар ворид шавад, ва на бе таслим қардани як нури мучассамаи вучуди ибтидоӣ ҳеҷ як дине собитшуда метавонад. Дар боби ин ҳақиқат дар ояти (57:28) фармуда шудааст ки: «Эй касоне ки имон овардаед! Аз Худо битарсед ва ба Расулаш имон оваред то Худованд ду бахш аз раҳмати худро ба шумо ато кунад ва барои шумо нуре муқаррар кунад ки бо он тавонед роҳ биравед ва шуморо бибахшад ва Худованд бахшандае меҳрубон аст».

Тафсири ин ояти муборақ ин аст ки: Эй касоне ки имон овардаед! [ва] дар доираи Ислому дохил шудаед, акнун аз Худованд битарсед, яъне дар ниятҳо, ақвол ва аъмоли худро бо тақво мадди назар гиред ва ба Расули Худо имони комил оваред, яъне мӯъмини ҳақиқӣ шавед, то Худованд ба воситаи Расули мақбули худ ду ҳисса аз раҳмати беинтиҳои худро ба шумо ато хоҳад қард, яъне василаи ҳидояти зоҳирӣ ва ботиниро пайдо хоҳед қард, ва барои шумо чунин нуре яъне имоме муқаррар хоҳад қард ки силсилаи ӯ то қиёмат қорӣ хоҳад монд, то шумо тавонед аз лиҳози динӣ ва дунявӣ мувофиқи ҳар замона манзил ба манзил ба пеш биравед, ҳатто ки шумо бо саломатӣ бар ҳавзи Кавсар ворид хоҳед шуд.

Нури Пайғамбар (с) ва Имом (а) нури Худост.

Дар силсилаи мавзӯоти ин китобча то акнун ҳақиқ ва маъориф ки аз оятҳои нур баён шуда аст, аз он ин ҳақиқат барои шумо возеҳ ва равшан шуда бошад ки мазҳари Нури Худованд Таоло ба либоси башарият барои ҳидояти инсон ҳамеша дар дунё ҳозир ва мавҷуд аст, ки бе ҳозирӣ ва вучуддории ӯ ҳастӣ ва бақои олами адён қатъан номумкин аст. Як далели маҳкам ва равшани ин ҳақиқат ин аст ки бе вучуди нури моддӣ яъне офтоб, вучуд ва низоми ин олами коинот барои лаҳзае ҳам қоим монда наметавонад, чаро ки ин тамоми коинот ва ҳар чӣ ки дар он вучуд дорад, ҳама аз қувватҳои бепаноҳи таквинӣ офтоб пайдо шуда аст, ва ин ҳамаи низоми моддӣ бар тоқатҳои ҳамагири офтоб қоим аст. Тамоми инҳо мисоли мазҳари Нури Худованд аст ки гоҳо ба ҳайсиати Пайғамбар ва гоҳо ба сурати Имом мебошад, ки аз вучуди мубораки азалии ӯ олами адён ба тадриҷ ба вучуд омад, ва аз тарафи зоти шарифи ҳамин мазҳар, ала қадр маротиб (ба қадри мартабаҳо), ба ҳама адён ҳамвора ҳидоят ҳосил мешавад, пас агар ба фарз маҳол ин мазҳар дар олами дин набошад, дар он ҳол ҳама адён нест ва нобуд хоҳанд шуд. Ба ҳамин маънӣ фармуда шуда аст ки: «وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ» мафҳуми ин оят ин аст ки ҳама чиз ба сабаби ҳастии нурунии Имом маҳфуз аст, чаро ки ҳастии муқаддаси ӯ ба ҳайсиати Лавҳи маҳфуз аст, ки Нури Имом ҳама чизро ихота карда аст.

Дар боби ҳамин доимияти Нури Имомат ва хоҳишу кӯшиши ноқоми кофирон барои хомӯш сохтани ӯ, дар сураи Сафф, ояти ҳаштум чунин иршод шуда аст ки: «Онон меҳоянд Нури Худоро бо пуф кардан (даҳонҳои худ) хомӯш созанд, ҳол он ки Худо тамомакунандаи Нури худ аст, ҳар чанд кофиронро нохуш ояд».

Бояд дониш ки агар мазҳари Нури Худованд дар олам зоҳир намебуд ва дар олами ботин мебуд, дар он сурат кофирон барои хомӯш сохтани Нури Худованд иродае намекарданд, чаро ки иродаи кофирон танҳо то ба чизҳои зоҳирии дунё маҳдуд аст ва низ Худованд бо тардид кардани хостаи онҳо намефармуд, ки Ман Нури худро ба ҳар сурат ба дараҷаи камол хоҳам расонд. Пас маълум шуд ки ин Нури Худованд дар ҳамин дунё зоҳир аст.

Худо, Расул ва Нури Имомат:

Дар ояти (64:8) Худованд Таоло чунин мефармояд: «Пас ба Худо ва Пайғамбараш ва он Нуре, ки нозил кардаем, имон оваред ва Худованд аз ҳамаи аъмоли шумо огоҳ аст!»

Ҳақиқате, ки аз ин ояти қарима ба таври возеҳ зоҳир мешавад, чизест, ки ҳеҷ донишманди онро инкор карда наметавонад, ки дар ин оят зикри се ҳастихоӣ муқаддаси ҷудогона шудааст, ва ба тартиб имон овардан ба он се зоти муқаддас фармон шудааст.

Бинобар ин, нахуст аз ҳама фармуда шуд, ки ба Худованд имон оваред. Таҳти ин ҳукм он ҳамаи суҳанҳои нек омад, ки мутааллиқ ба имон овардан ба Худованд мебошад, масалан: иқрор ба ҳастии Худованд Таоло, имон овардан ба асмо ва сифоти ӯ, имон

овардан ба фариштагони Ў, китобҳои Ў, ва ба пайғамбароне, ки пеш аз он ҳазрат (с) ба дунё фиристода шуда буданд.

Баъдан фармуда шуд, ки ба Расули Ў, яъне ҳазрати Муҳаммади Мустафо (саллалоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам), имон оваред. Дар ин ҳукм ҳамаи чизҳои бунёдии мусалмонӣ дохил аст, чун имон овардан дар ин ба нубувват ва рисолати он ҳазрат (с), бар ҳақ қабул кардани Қуръони Пок, пазируфтани Ислом ва ҳамаи таълимоти он ҳазрат (с), ва ғайра.

Баъд аз он фармони Худованд ин аст, ки имон оваред ба он Нуре, ки Мо нозил кардаем. Зоҳир аст, ки ин Нури пок фақат [Нур] Имомат аст, ки аз азал мавҷуд аст, ки Худованд онро аз осмони нурунияти нотиқ бар замини шахсияти асос нозил кард. Ба иборати дигар, ин нур аз зоти волосифоти ҳазрати Муҳаммад (с) дар ҳастии муқаддаси ҳазрати Мавлона Алӣ алайҳиссалом мунтақил шуд ва то қиёмат дар силсилаи Имомати авлоди Алӣ (а) қоим аст. Ва имон овардан ба ин Нури муборак ин аст, ки Имомони тоҳирини силсилаи мазкурро «мин инди-ллоҳ» қабул карда шавад, яъне яқин дошта бошанд, ки ин Имомон аз тарафи Худованд муқаррар шудаанд ва бар ҳидоятҳои зоҳирӣ ва ботинии онҳо амал карда шавад. Аз ишораи нур фаҳмидани ин мақсад аст, ки дар роҳи дур ва дарози инсонӣ ва мазоҳиб, торикӣ ва зулмотҳои гуногун дар пеш меояд, ки барои он ғайр аз Нури Имомат чорае дигар нест.

Бояд донист, ки мақсад ва маншаи ин ояти муқаддаса низ ҳамон аст, ки ояти итоат дорад, чунонки фармуда шудааст: «Эй касоне, ки имон овардаед! Итоат кунед Худоро! Ва итоат кунед Пайғамбари Худоро ва улул-амр ро, ки аз миёни шумост» (4:59).

Пас маълум шуд, ки Имом барҳақ соҳиби ҳар ду мартабаи олиҳаи амр ва нур аст, яъне чунонки Худованд ва Расул (с) Имомро соҳиби амр муқаррар фармуданд, ҳамон гуна нурро низ ба ӯ супурдаанд, зеро ки бе нур амр ва фармон мувофиқи марзӣ ва хушнудии Худованд шуда наметавонад, ва на нур берун аз амр ва ҳидоят мақсади дигаре дорад.

Нур як зикри зинда:

Бояд донист, ки мӯъҷиза ҳамеша ба ғоят аҷибу ғариб мебошад, агар он чунин намебуд, онро мӯъҷиза намегуфтанд. Бинобар ин, баъзе мӯъминини ҳақиқӣ дар як дарачаи баланд маърифати зоти худ ин ҳақиқатро медонанд, ки Нури Имомат на танҳо дар зоти ақдаси худ як ҷаҳони ниҳоят дурахшанда ва тобнок аст, балки он дар ботини ҳар ориф низ чунин як олами нуруни шуда дар мушоҳида меояд, ки бидуни ҳеҷ шак ақл ва рӯҳи он кулли, коинотӣ ва ҳамагир ва ҳамарас аст. Магар ҳайрат дар ин аст, ки ҳар чизи ин олам нур гуё фариштае аст, ки дар он ҳам як рӯҳи покиза аст ва ҳам як ақли комил. Бинобар ин бояд донист, ки ҳар як сифате аз сифоти ло-таъдад нур ба ҳайси як фариштаи азим ва зинда аст. Бинобар ин дар ин иртибот яке аз сифатҳои зиндаи нур «зикр» низ аст, ки дорои маъниҳои мутаъаддид аст.

- Акнун зикр, ки сифати нур аст, маъниҳои он инҳост:
1. Зикр = ёди илоҳӣ, ки ақсоми зиёд дорад.
 2. Зикр = қуввати зокира.
 3. Зикр = Қуръони Ҳаким.
 4. Зикр = насихат.
 5. Зикр = лақаби ҳазрати Пайғамбар (с) ва Имом (а).

Савол: Агар нур зикр аст ва маънии зикр ёди илоҳӣ аст, пас бигӯед, чӣ гуна дар нур ёди илоҳӣ мебошад?

Ҷавоб: Мӯъминини ҳақиқӣ бояд яқин дошта бошанд, ки офтоби нур ҳам дар осмони Имомат ва ҳам дар ҳолати акс дар оинаи дили ориф, ҳамеша ҳомили зикри мӯъҷизонаи илоҳӣ мебошад. Яъне ин аз мӯъҷизоти нур аст, ки дар он исме аз асмои азами Худованд ба худ-бахуд ба шакли як овози қудратӣ, сурати зикри доимӣ ва мусалсал ро ихтиёр мекунад, Ки яке аз мисолҳои зохирии он ин аст, ки ҳангоме ки як инсон холанавард ба василаи ракетаи худро аз доираи кашиши сайёраи замин берун мебарад, дар он вақт ӯ ракетро парвоз диҳад ё надихад, ба ҳар ҳол кайфияти лавазнӣ он ҷо ӯро ва ракетаи ӯро парвоз дода ҳамеша мегардонад. Пас ҳамин ҳол он ориф ҳам ҳаст, ки зикр ӯро аз доираи кашиши хоҳишоти нафсоният хориҷ карда дар ҳалоии Нури Имомат расонида бошад.

Савол: Ин пазируфта шуд, ки як номи нур зикр низ аст, магар нур ба маънии зикр чӣ гуна Қуръон буда метавонад?

Ҷавоб: Нур ба маънии зикр ин гуна Қуръон аст, ки зикр агар аз як тараф нур аст, аз тарафи дигар рӯҳи Қуръон аст. Пас нур, зикр ва рӯҳи Қуръон ҳама номҳои мухталифи як ҳақиқатанд. Исботи он ин аст, ки дар Қуръони Ҳаким (42:52) фармуда шуда аст, ки Қуръон дар кайфияти ваҳй ҳоло низ як рӯҳи азим ва нур аст.

Низ ҳамин рӯҳ ва нурро дар (54:22) зикр низ номидааст, чунонки фармуда шуда аст: «Ва Мо Қуръонро барои зикр осон сохтем, пас оё касе ҳаст, ки зикр кунад?»

Мақсади Худованд аз осон сохтани Қуръон барои зикр ин аст, ки рӯҳи зиндаи Қуръон дар исми бузург Таоло аст, ки он Нури Имом Замон аст. Ҳазрати Расул Акрам (с) қабл аз нубувват зикри ҳамон исми бузургро мекарданд ва аз ҳамон исми бузург зоҳури Қуръони Пок шуд. Ва ҳоло ҳам рӯҳоният ва нуронияти Қуръони Ҳаким дар ҳамон исм ва зикр мавҷуд аст.

Ҳамон тавр ки гуфта шуд, ки яке аз номҳои нур зикр низ аст ва чандин маъниҳои зикр баён шуд, пас дар бораи ҳамин ҳақиқат дар сураи Талоқ оятҳои даҳум ва ёздаҳум чунин фармуда шуда аст:

«Бе шубҳа Худованд Таоло ба тарафи шумо зикре нозил карда аст, як Расуле, ки барои шумо нишонаҳои возеҳро меҳонад, то он касонеро, ки имон биеваранд ва аъмоли солиҳ анҷом диҳанд, аз торикӣ ба тарафи нур барорад».

Мақсади зоҳирии ин ояти пурҳикмат ин аст, ки Худованди олам дар дунёи Ислому чунин зикри зинда ва мучассамро фиристод, ки дар он ҳамаи маъниҳо ва авсофи мазкури зикр ба дараҷаи аътам мавҷуд буданд, ки он Расули мақбул (с) буд. Аз тарафи дигар, маънии ботинӣ ё тавили он ин аст, ки дар дил ва дамоғи покизаи мӯъминини ҳақиқӣ ва орифон зикри исми аъзам андохта шудааст, ки дар он Нури воҳиди раҳматул-ёламин ва Имом Мубин мавҷуд аст, ки ҳамеша оятҳои равшани рӯҳоният, ҳидоят, илм ва ҳикматро меҳонад, то мӯъминон ва некӯкоронро аз торикӣҳои ҷаҳолат ва нодонӣ бароварда ба тарафи равшании маърифати интиҳои зоти худ биеварад.

Нур ва даври рӯҳоният:

Дар шурӯи рукуи дуввуми сураи Таҳрим (яъне 66:8) фармуда шудааст, ки: «Эй касоне ки имон овардаед, ба тараф-и Худованд тӯбаи холис кунед. Анқариб Парвардигоратон бадихо ро аз шумо дур хоҳад кард ва шуморо ба чунин боғҳое дохил хоҳад кард, ки дар зери он наҳрҳо ҷорӣ аст. Дар он рӯз Худованди Таоло Набӣ (с) ро ва он мӯъмининро, ки аз рӯи тобеъдорӣ бо ӯ (яъне бо Пайғамбар) ҳастанд, онҳоро расво нахоҳад кард, ва нури эшон дар самти рост ва пешрӯи эшон сайъ хоҳад кард. Мегӯянд, ки: Эй Парвардигори мо, ин нури моро барои мо ба камол бирасон ва моро биемурз, бешак ту бар ҳар чиз қодир ҳастӣ».

Дар силсилаи ҳикматҳои ин ояти муқаддаса ин аст, ки умуман ба тамоми мусалмонҳо ва хусусан мусалмонони аҳди нубувват фармуда мешавад, ки: «Эй касоне ки имон овардаед! Ба сӯи Худо тӯбаи насӯҳ кунед», яъне эй мардум, касоне ки исломро қабул карданд, ба сӯи Худованди Таоло тӯбаи холис ва ҳақиқӣ кунед. Матлаб ин аст, ки гуноҳҳои зоҳирӣ ва ботиниро бо пушаймонии интиҳой тарк кунед ва ният, қавл ва амал-и худро ба таври воҷиб ислоҳ кунед. Чаро ки маънии «тӯбу ила-ллоҳ» бо дилу ҷон рӯчӯ кардан ба сӯи Худованд аст, ки барои он зарурати тарки нафс ва тасфияи қалб аст.

Баъд аз он алфозе ки фармуда шудааст, дар он пешгӯии нур ва инқилоботи даври рӯҳонӣ шуда аст ва дар мавриди даври рӯҳонӣ доништан ин зарурист, ки он дорои ду сурат

аст. Як сураташ ин аст, ки он ба таври ботинӣ ҳамеша ҷорӣ ва сорӣ аст, ва сурати дигар он аст, ки он дар як вақт-и муайян зоҳир шуда, мардум-и дунёро мутаассир хоҳад кард.

Акнун дар ин мақом ин усули ҳикмати Қуръони Ҳаким қобили зикр аст, ки дар Қуръони Мучид дар ҳар мақома, ки дар бораи ҳолати иҷтимоии мардум-и дунё пешгӯӣ шуда аст, дар он пешгӯӣ ҳолати инфиродии мардум низ пӯшида аст. Ба таври мисол, дар он оятҳои қарима зикри қиёмате ки омадааст, ки баъд аз марг воқеъ шуданист, дар он зикри қиёматҳои шахсии инсон низ мавҷуд аст.

Бинобар ин, баъд аз ҳукми тӯбаи холис ва ҳақиқӣ фармуда шудааст, ки: «Анқариб Парвардигоратон аз шумо бадихо ро дур хоҳад кард». Аз ин фармон яке ин маълум мешавад, ки баъд аз тӯбаи насӯҳ аз нофармониҳо ва гуноҳон низ дар мӯъминон баъзе бадихо боқӣ мемонад, ки онҳоро ҳуди эшон наметавонанд дур кунанд. Дуввум ин маълум мешавад, ки баъд аз тӯбаи холис ва қалбӣ умед пайдо мешавад, ки ба воситаи Имоми вақт дарвозаҳои раҳматҳои Худованди Таоло гушода шавад.

Дар ин ҷо ин савол зарурӣ пайдо мешавад, ки он кадом бадихо аст, ки мӯъмин бо вучуди тӯбаи насӯҳ низ аз зоти худ дур карда наметавонад? Ҷавобаш ин аст, ки баъд аз тӯба кардан, ҳадди ниҳой албатта имкон-и гуноҳҳои нафсонӣ хотима меёбад, магар ҳаёлотҳои ботил ва назарият-и ғалат дар мавриди мазҳаб. Чунин чизҳоест, ки барои аз байн бурдани онҳо танҳо тӯбаи насӯҳ кафоят намекунад, балки бо он зарурати ҳидояти хусусӣ ва илми тавҳид аст, ки он ба воситаи Имоми замон (а) ҳосил шуда метавонад.

Баъд аз он фармуда шудааст, ки: «Ва шуморо ба чунин боғҳо дохил хоҳад кард, ки дар зери он наҳрҳо ҷорӣ аст». Ин зикри он боғҳои биҳишти рӯҳоният аст, ки тааллуқ-и он на танҳо ба зиндагии дуввуми инсон аст, балки дар рӯҳонияти ҳамин зиндагӣ низ ба таври ҷузъӣ мушоҳидаи онҳоро метавон кард, ки дар онҳо барои ақл ва ҷон-и инсонӣ ҳар навъ неъматҳо ва лаззатҳо мавҷуд аст. Дар зери чунин боғҳо наҳрҳои таъйиди илоҳӣ ҷорӣ аст. Яъне дар он дараҷоти рӯҳонӣ, қувватҳои таъйиди ақл-и кулл, таҳлиқ-и нафс-и кулл, танзили нотик ва таъвили асос ҷорӣ ва сорӣ мебошад.

Баъдан фармуда шудааст, ки: «Дар он рӯз Худованди Таоло Набӣ Салло-ллоҳу алайҳи ва салламу ва он мӯъмининро, ки (аз рӯи тобеъдорӣ) бо ӯ (яъне бо Пайғамбар) ҳастанд, онҳоро расво нахоҳад кард». Ин воқеа тааллуқ ба даври рӯҳонӣ дорад. Даври рӯҳонӣ ҳам дар дунё аст ва ҳам дар охира; қабл аз вақт ба таври инфиродӣ ҳам аст ва дар вақташ ба ҳолати иҷтимоӣ ҳам. Дар чунин давр Худованди Таоло Пайғамбарро ва он мӯъмининро расво нахоҳад кард, ки бо тобеъдорӣ, муҳаббат ва рӯҳоният ва аз лиҳози маъияти нури имомат (ки нури имом нури пайғамбар аст) бо Пайғамбар ҳастанд.

«Ва нури эшон дар самти рост ва пешрӯи эшон сайъ хоҳад кард», яъне дар чунин давр, ки зикри он дар боло шуд, нури имомат, ки нури имон ҳамон аст, аз гӯши рост ва пешонии онҳо хитоб хоҳад кард, ки дар он дар бораи дунё ва охираи онҳо рушд ва ҳидоят,

илм ва ҳукм хоҳад буд. Чаро ки ба забони таъвил самти ростро зоҳир мегӯянд, ки аз он дунё мақсуд аст, ва матлаби пешрӯ охират аст, ки охират дар мустақбали инсон аст.

«Мегӯянд: Эй Парвардигори мо, ин нури моро барои мо ба камол бирасон ва моро биёмурз», яъне он вақт мӯъминон эҳсоси ин амрро хоҳанд кард, ки онҳо ба иллоти кам-илмӣ ва муҳтоҷӣ қаблан аз ин раҳмати бепоён ғофил буданд. Лиҳозо онҳо аз Худованди Таборак ва Таоло ин дуоро мекунанд, ки: Эй Парвардигори мо! Ин нури моро ба дараҷаи комил бирасон! Яъне рӯҳонияти зотии моро бо асли нур васл кун. Ва он ки қаблан аз ин раҳмати имконӣ ғофил будем, барои ин моро биёмурз! Ва гуноҳҳои ояндаи моро низ биёмурз!

«Бешак ту бар ҳар чиз қодир ҳастӣ», яъне вақте мӯъминон дар даври рӯҳонӣ мӯъҷизаҳои лотаъдод ва қудратҳои бешумори Худованди Таолоро мушоҳида хоҳанд кард, дар он вақт онҳо ба забони қол ва забони ҳол, бо ҳар ду, хоҳанд гуфт, ки: Бешак ту бар ҳар чиз қудрати комил дорӣ ва дар қудрати ту ҳеч чиз номумкин нест.

Офтоб ва маҳтоб:

Дар Қуръони Карим дар оятҳои (10:5), (25:61) ва (71:16) равшании офтоб ва маҳтоб ба ин гуна ба таври яқҷо омадааст, ки офтоб барои ин коинот сарчашмаи равшании зоҳирӣ ва моддӣ аст ва маҳтоб мазҳари ӯст.

Ин оятҳои пурҳикмат тааллуқ ба як мавзӯъ, яъне мазмун ва баёни нур аст, ки аз мутолеаи марбути онҳо ва дар натиҷаи ғавру фикр дар онҳо ҳақиқат ва маъорифи бисёр пеш меоянд, ки аз он, илова бар фаҳмидани тасавури нур ва мазҳари нур, тасавури хеле олии дигар-и тавҳид, монанди «ҳама аз ӯст» ё «ҳама ӯст» ва ғайра, мадад ҳосил мешавад.

Бинобар ин, дар оятҳои понздаҳум ва шонздаҳуми сураи Нӯҳ (яъне 71:15 ва 16) Худованди Таоло мефармояд, ки: «Оё мебинед чӣ гуна Худованд ҳафт осмонро табақа дар табақа офарид? Ва моҳро равшанӣ, ва хуршедро чароғ қарор дод».

Бояд донист, ки яке аз усулоти ҳикмати Қуръонӣ ин низ аст, ки мушоҳидаи як гавҳари ҳақиқат на танҳо аз паҳлӯҳои мухталифи он қарда мешавад, балки мушоҳидаи ҳар паҳлӯ низ аз зовияҳои мухталиф қарда мешавад. Бинобар ин, дар он оятҳои қаримаи Қуръони Ҳаким, ки тааллуқ ба офтоб, маҳтоб ва равшании онҳо дорад, гоҳе иршод шуда аст, ки зоти офтоб чароғ аст, яъне як зарфи ҳолӣ. Гоҳе иршод шуда аст, ки ӯ як чароғи равшан аст, ва гоҳе фармуда шудааст, ки офтоб гӯё зарфи чароғ аст ва маҳтоб нураш (яъне шӯлаи ӯ) аст.

Пас барои мӯъминини ҳақиқӣ возеҳ бошад, ки мамсӯлот-и мисолҳои зикршудаи нур ин гуна аст, ки дар Қуръони Пок ҷое ки офтобро ба чунин зарфи ҷароғ мисол задааст, ки барои равшан сохтани он зарурат ба равшан мешавад, он ҷо ишора ба назарияи «ҳама ӯст (як ҳақиқат)» аст. Ба тавре ки тамоми заррот ва аҷзои коинот яке баъд аз дигаре ба мақоми офтоб расида сурати равшаниро ихтиёр мекунад, ҳамон гуна чун рӯҳи ҳар чиз, ки бо зоти Худованд восил шавад, он вақт ӯ фано шуда равшани сифоти ӯ мешавад. Ин назарияи «ҳама ӯст» ва «як ҳақиқат» аст.

Дар ҷое ки иршод шуда аст, ки офтоб чунин ҷароғи равшан аст, ки дар коинот равшанӣ мегустирад, он ҷо маънии он «ҳама аз ӯст» ва «як илоҳият» аст, зеро ба тавре ки вучуд-и ҳар чиз-и моддӣ аз офтоб сохта мешавад, ҳамон гуна ҳастии рӯҳонии ҳар чиз аз Худованд аст. Ва ҷое ки офтобро ҷароғ ва маҳтобро нур, яъне шуълаи ҷароғ қарор додааст, ин мисол аз лиҳози шаб аст, ки матлабаш ин аст, ки сифоти ғайримаръии Худованди Таоло ва Расули барҳақи ӯ аз Имоми замон (а) зоҳир мешавад, чунки ҳамин инсон-и комил аст ва ҳамин мазҳари Худованд аст.

Равшанӣ ба роҳи рост аз офтоб бошад ё ба восита аз маҳтоб — ба ҳар ҳол танҳо як равшанӣ аст, дар он ҳеҷ гуна дуй нест. Магар ин ки дар он ин фарқ зарурист, ки дар вақти шаб он равшанӣ, ки аз маҳтоб ба замин меафтад, ба роҳи рост намеояд, балки бо сатҳи маҳтоб тасодум карда меояд. Ба ин сабаб аст, ки он мисли равшании офтоб шадид ва гарм намебошад. Далели он ин аст, ки мо дар вақти шаб на танҳо аз офтоб дур мешавем, балки маҳтоб низ аз мо бисёр дур мебошад. Пас агар мо он вақт бар сатҳи маҳтоб бароем, он ҷо дигар шаб намебошад, балки рӯз мебошад. Лиҳозо мо дар он ҷо ба роҳи рост офтобро хоҳем дид.

Таъвили ин мисол ин аст, ки ҳар шахсе, ки барои Имоми замон (а) иқрор кунад, барои ӯ шахсияти Имом маҳтоб аст ва ҳидояти Имом равшани маҳтоб аст. Ҳангоме ки чунин мӯъмин манозили маърифатро тай карда ба зоти Имоми Ақдас мерасад, он вақт барои ӯ ҳидояти Имоми замон ҳидояти Худо ва Расул собит хоҳад шуд. Ба тавре ки дар равшани маҳтоб, бо расидан ба маҳтоб, равшани маҳтоб ба равшани офтоб табдил мешавад.

Шахсият-и фарид ва шигарфи асри хешанд, ки дар тӯли ҳаёти таййибаи садсолаи хеш, бо вучуди касрати авзои номусоид — чун ғақдони таълим дар минтақаи кӯҳистонии дур афтадаи Ҳунза, ноҳияи шимоли Покистон — бо риёзати рӯҳонӣ тавонистанд, ки беш аз як сад чилд китоб насп назм, муштамил бар ҳикмат ва таъвили Қуръони Каримро дар ҳайтаи таҳрир дароваранд. Эшон аввалин шоир ва соҳиби девон дар лисони модариишон — бурушаскӣ — буда, ки мулқаб ба «Бобои Бурушаскӣ» маъруфанд, ва низ ба забонҳои дигар чун форсӣ, урду ва туркӣ осори шоирии хешро барои наслҳои асри ҳозир ва оянда ба армағон гузоштаанд.

Эшон дар партави ҳикмати Қуръон “сайнс рӯҳонии” ро кашф ва аз барои башарият забт ва сабт намудаанд. Намунае чанд аз осори илмӣ ва ирфонии эшон: **Қуръони Ҳаким ва Олами Инсоният, китобул-илоҷ, тасаввуфи амалӣ ва сайнс рӯҳонӣ, Мизон-ул-ҳақоик, ва Рӯҳ чист?** мебошанд. Ва низ, бино бар заҳматҳо ва кӯшишҳои хастагинопазири эшон барои иртиқоъ ва беҳбудии забони бурушаскӣ ва рафоҳ ва пешрафти зиндагии маънавӣ ва иҷтимоии қавм ва миллат, бо алқобе чун “**Ҳаким-ул-илм ва Лисон-ул-қавм**” машҳуранд.

Илова бар ин, эшон дар тадвини “**Фарҳанги Бурушаскӣ-Олмонӣ**” ва “**зарб-ул-амсол-и Ҳунза**” (**Hunza Proverbs**) ба тартиб бо профессор Бергер аз Донишгоҳи Ҳайделберг ва профессор Тифо аз Донишгоҳи Монреал ҳамкор будаанд. Ва низ, бино бар маводи ҷамъоваринамудаи эшон, нахустин “**фарҳанги бурушаскӣи урду**” таҳти қиёдати эшон дар Академияи Таҳқиқоти Бурушаскӣ мураттаб гардида, аз Донишгоҳи Карачӣ нашр шудааст.

Ҳукумати Покистон дар эътирофи чунин шоҳкориҳои мунфарид ва беназир **Ситораи Имтиёз** ба мавсуф ато намудааст.

INSTITUTE FOR
SPIRITUAL WISDOM AND
LUMINOUS SCIENCE
knowledge for a united humanity

INSTITUTE FOR
SPIRITUAL WISDOM
LUMINOUS SCIENCE
knowledge for a united humanity